

Մ ի ռ Ն

Մ. ՅԱԿՈԲՅԱՆԻ ՎԱՅՐ ՏԱՅՈՑ ՅԵՐՈՒՍԱԼԵՄ

«سیون» مجله ارمنیة شهریه ، دینیة ، ادبیة ، ثقافیة ، للغة والبیان .
 "SION" an Armenian Monthly of Religion, Literature and Philology

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	որես
Կոնդակ՝ Ամենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետեան	81
Ս. Զատկի շնորհաւորական գիր՝ Ամենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետեան	84
Ս. ԳՐԱԿԱՆ	
— Օտարականը	85
ԿՐՐՆԱԿԱՆ	
— Երկու համբաները	Գեորգի Ս. ձեռնիվի ձեռնարկ 88
ԲԱՆԱՍՏԵՂՇԱԿԱՆ	
— Քրիստոս՝ պատարագեալ, . .	ՀԱՄԱՅՆԱԿ ԳՐԱՆԵԱՆ 91
— Բնութիւնն ու մարդը	Գ. ՃԱՐՏԱՐ 92
ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ	
— Ֆիլաքեֆիոյ հայերէն ձեռագիրները	ԶԱԽԷՆ ՎՐԴ. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ 93
Խորհրդակցութիւններ համագործակցութեան միջին շրջան	ԱՆԺԷԼ ՔԷԼԵԱՆ 96
ԳՐԱԽՈՍՏԱԿԱՆ	
— «Դրչութեան Արվեստի Լեզվական-Քերականական Տեսութիւնը Միջնադարեան Հայաստանում»	Ն. ԵՊՍ. ՄՈՎԱԿԱՆ 98
Յայտարարութիւն	101
Դաւուս Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Վսեմ. Նախագահը՝ Տէր. Ժօզէ Ազեթո Քերտկաօ եւ Հայկական բաժնի վարիչ Պր. Ռօպերտ Կիւլպէնկեան իրենց տնօրէնութեամբ վերստին մեր մէջ	102
Գեորգ. Տ. Հայրիկ Սրբազանի Արքեպիսկոպոսի Տնօրէնութեան Հայրապետական Կոնդակը	108
Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ	
— Հեռագիրներ	109
— Եկեղեցական-Բեմական	109
— Պատգանդներ	110
Զեկոյց Դաւուս Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան — Համալսարանական Կրթաբոսական	111

ՍԻՈՆ - ի Տարեկան Բաժնեգիրն է,
բոլոր երկիրներու համար, Անգլ. Շիլին 20
Redaction of the Armenian Monthly SION
Armenian Patriarchate,
P. O. B. 4001
Old City - Jerusalem (Jordan)

— Մ Ի Ո Ն —

ԼՂ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1964

Ապրիլ

թիւ 4

ԱԶԳԷՆ ԾԱՌԱՅՈՒՄԻ ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՄԸ ԱՅՆԵԿԱՄՈՔՆ
ԱԶԳԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵՒ ԿԹՈՒՍԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ
ՊԱՏՐԻԱՐԽ ՀԱՄԱԶԳԱԿԱՆ ՆԱԽՄԵԾԱՐ ԱԹՈՒՈՅ ԱՐԱՐՏԵԱՆ ՎՈՒԹԵ-
ԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՆԵՅՈՑ ՍՐԲՈՅ ԼԶՄԻԱԾՆԻ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ Տ. ԵՂԵՇԷ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ ՏԵՐՏԵՐԵԱՆ, ՊԱՏՐԻԱՐԽԻՆ ՀԱՅՈՑ ՆՐՈՒՍԱ-
ՂԵՄԻ Ի ԲՐԻՍՏՈՍ ՍԻՐԵՅԵԱԼ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԵԼԲՈՐ ՄՆՐՈՅ, Ի ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՈՑՍ ՍՐԲՈՅ ԷՋ-
ՄԻԱԾՆԱՅ Ի ԳԱՀԷ ՍՐԲՈՅ ՀՕՐՆ ՄՆՐՈՅ ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱՆՈՐԶԻ ԵՒ ԳԱՀԱԿԱԼԷ ՆՈՐԻՆ,
ՈՂՋՈՐՑՆ ՀԱՅՐԱԿԱՆ ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ:

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ազորութեամբ Սուրբ Էջմիածնէն ճամբայ ելանք անցեալ
տարի, լոյս զգացումներով լեցուն, և հասանք Սուրբ Քաղաք Նրուսաղէմ Կի-
րակի, հոկտեմբեր 13ին: Չերդ Սրբազնութիւնը, Չեր միաբանութիւնը և հա-
մայն հայ հաւատացեալ ժողովուրդը, բացիք Չեր սրտերը Մեր առջև և Մեզ
ընդունեցիք ցնծութեան և օրհնութեան ազադակներով:

Մենք ծունկի եկանք նախ Գլխադիր Սուրբ Յակոբայ Սեղանի առջև և Մեր ուխտը կատարեցինք, և ապա եղբայրական սիրով ողջագուրուեցանք Ձերդ Սրբազնութեան և Ձեր զինուորեալ միաբաններուն հետ: Մնացինք Ձեր յարկին տակ 21 օրեր: Սուրբ Քաղաքին մէջ, ամէն օր սուրբ եղաւ Մեզի համար, ամէն օր Տէրը նոր ուրախութիւն մը պարգևեց Մեզի:

Կիրակի, 20 հոկտեմբերին, երկիւղածութեամբ սուրբ պատարագ մատուցինք Փրկչի Սուրբ Գերեզմանին վրայ և Կիրակի, 27 հոկտեմբերին՝ Սուրբ Յակոբայ Սեղանին առջև, աղօթելով աշխարհի խաղաղութեան, Հայ Եկեղեցւոյ անսասանութեան ու հայ ժողովուրդի բարօրութեան համար:

Հոկտեմբեր 26-ին, Պատրիարքարանիդ կամարներուն տակ, ողջագուրուեցանք Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Շնորհազարդ Խորէն Ա Կաթողիկոսի հետ, վերահաստատելով միասնութիւնը և ներքին խաղաղութիւնը մեր եկեղեցիին, ինչպէս նոյն նպատակով ողջագուրուեալ էին 1651-ին Սուրբ Քաղաքիդ մէջ, նոյն կամարներուն տակ, երջանկայիշատակ հայրապետները՝ Փիլիպոս Ա Աղբակեցիին, Սուրբ Էջմիածնէն և Ներսէս Սեբաստացին, Սիսէն եկած:

Իսկ հոկտեմբեր 15-ին, Մեր և Ձեր նախագահութեամբ, տեղի ունեցաւ Սուրբ Յարութեան Տաճարի վերանորոգութեան համազգային կեդրոնական յանձնախումբի լիազօմար ժողովը, որուն որոշումները ապահովեցին՝ առաջադրուած սուրբ նպատակի լիակատար յաջողութիւնը:

Մեր այցելութեան առթիւ ծանօթացանք Սուրբ Աթոռիդ սրբավայրերուն, կրթական և մշակութային հաստատութիւններուն, տպարանին, զանաւորտան, ինչպէս նաև Ձեր միաբանութեան և անոր մեղուաշան աշխատանքին՝ Ձերդ բարձր Սրբազնութեան հեղինակաւոր ղեկավարութեան ներքև: Շատ ուրախ եղանք տեսնելով Ձեր կազմակերպուած կեանքը, Ձեր զործունէութիւնը և Ձեր ապագայի սքանչելի ծրագիրները՝ ի շինութիւն և յառաւել պայծառութիւն Ձեր Առաքելական Սուրբ Աթոռին:

Անսահման ուրախութիւն է Մեզի համար յիշել նաև այն ջերմ վերաբերումը և ընդունելութիւնը, զորս վայելեցինք սուրբ տեղեաց մէջ՝ Յորդանանեան պետական բարձրագոյն իշխանութեանց կողմէ: Մենք այս բոլորին համար երախտապարտ ենք մանաւանդ Յորդանանի բարեխնամ թագաւոր Նորին Վեհափառութիւն Հիւսէին Ա-ին: Թող Աստուած խաղաղութեան և բարօրութեան մէջ պահէ Յորդանանի Սուրբ Երկիրը և իր բարեհոգի արար ժողովուրդը:

Այժմ վերադարձած ենք Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին:

Սակայն յաճախ Մեր մտածումը և Մեր սիրտը Ձեզի հետ է և Ձերդ Ամենապատուութիւնը Մեր կեանքին մէջ ներկայ: Այնքան շատ են և այնքան ջերմ ու կենդանի Սուրբ Քաղաքէն, Սուրբ Յակոբէն և Ձեզմէ Մեր բերած

185-98

յիշատակները, որ յաճախ անոնք տիրական կը դառնան Մեր հոգւոյն մէջ ու երազը կը յաղթէ իրականութեան: Մեր սոյն զրով, անգամ մը ևս կ'ուզէինք Ձերդ Ամենապատուութեան յայտնել Մեր շնորհակալութիւնը այն բոլորի համար, որ Դուք կենսագործեցիք Մեր երուսաղէմ այցելութեան առթիւ: Դուք ոչինչ խնայեցիք, որպէսզի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ներկայութիւնը Սուրբ Տեղեաց մէջ իր բարձրագոյն մակարդակին վրայ մնայ միշտ: Դուք փառաւորեցիք Հայոց Հայրապետը և Մայր Աթոռը, և այսպիսով փառաւորուեցաք մանաւանդ Դուք, արդարօրէն: Ողջ լեռուք, սիրեցեալ Եղբայր Մեր, և Ձեր վարձքը կատար: Մենք կ'աղօթենք, որ Ձեր Աթոռին վրայ և Ձեր զործին մէջ մնաք հաստատ ու անսասան, խաղաղ ու անվրդով, միշտ լիութեանը մէջ Ձեր իմացական և հոգեկան ուժերուն, միշտ պայծառ հաւատքով ու նուիրումով դէպի Հայ եկեղեցին, դէպի հայ ժողովուրդը և դէպի Ամենայն Հայոց Սուրբ Էջմիածինը:

Փրկչի իշման Սուրբ Սեղանէն Ձերդ Սրբազնութեան կը յղենք եղբայրական անխառն սիրոյ ջերմազին ողջոյն և մաղթանքներ բարի, մաղթանքներ սրտաբուխ, որ լուսաւոր ու փառաւոր մնայ միշտ Ձեր կեանքի ուղին:

«Աստուած յուսոյ՝ լի արասցէ զՁեզ ամենայն խնդութեամբ եւ խաղաղութեամբ, առաւելով Ձեզ յուսով՝ զօրութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ» (Հռոմ. ԺԵ. 13) Ամէն:

Տուա Կոնդակս ի 24-ն յունուարի,
1964 Փրկչական ամի,
եւ ի տումարիս Հայոց ՌՆԺԴ,
ի մայրավանս Սրբոյ Էջմիածնի.
Հմբ. 472

Արամ Եւսեփ
ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԳԱՏԻՎԱԿԻ ՆԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԲ

ԵՒ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ԱՍԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Մարտ 1964

Ս. ԷՆՄԻԱՄԻՆ

№ 282

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻ

Տ. ԵՂԻՇԷ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻՆ,
ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԲԻՆ ՀԱՅՈՑ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ,

Ս. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Ամենապատիւ Սրբազան Եպար,

Քրիստոսի հրաշափառ Յարութեան աւետար, վերսին ուրախութեամբ կը լեցնէ մեր յուսացեալ արեւը զի Ասուծոյ Որդին «յարեաւ ի մեռելոց եւ յարուրեամբն իւրով մեզ զկեանս պարգեւեաց»:

Մեր սրբն ալ լեցուն այս Թուրք ուրախութեամբ, Փրկչի Խման ճեղհն՝ Ս. Էշմիածնէն Մենք եղբայրական սիրոյ ողջոյն եւ ասուածային օրհնութիւն կը բերենք Ձեզ Ամենապատիւութեան, Սրբոյ Յակոբեանց զինուորեալ միաբանութեան եւ մեր հաւատացեալ բոլոր զուակներուն, ջերմագին աղօթքով որ Տէրը զՁեզ բոլորդ տնտատան պահէ, անփորձ ու անվտանգ, խաղաղ ու անվրդով, եւ յաջողութեամբ պատկէ Ձեր բոլոր եկեղեցւոցն ու ազգանուէր գործերը:

Յարուցեալ Փրկչի շնորհներով քոյ առաւել զօրանայ եւ պայծառանայ հայոց քրիստոնէական լոյս հաւատքը եւ Հայ Առաքելական եկեղեցին որ խառնախնէ եւ գերալոյն գրաւականը մեր ազգի պահպանման ու գոյատեւման:

Քոյ անուարձ ու միշտ ծաղկեալ մնայ մեր Ս. եկեղեցին եւ մեր հաւաքած ժողովուրդը, սիրոյ եւ միութեան վեմին վրայ, խաղաղ կեանքով ու արդիւնաւէտ աշխատանքով:

Քոյ առաւել ամրապնդուի խաղաղութիւնը ամբողջ աշխարհի մէջ եւ ժողովուրդները բոլոր զիրար ողջունեն իբրեւ եղբայրներ եւ իբրեւ որդիներ միեւնոյն Ասուծոյն, արաբիչը Երկնի եւ Երկրի:

«Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց»:

Շնորհք, սէր եւ խաղաղութիւն Յիսուսի Քրիստոսի եղիցին ընդ Ձեզ այժմ եւ յաւիտեան. ամէն:

ԿՆԻՔ

Հայրապետական

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԲ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԱՍԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Մ. ԳՐԱԿԱՆ

ՕՏԱՐԱԿԱՆԸ

Հակառակորդները. — Գալիլիոյ մէջ, Օտարականի քարոզութեան նախօրեակին, մարդոց վերաբերմունքը նոր Ուսուցչի նկատմամբ աւելի քան սիրտլիբ էր: Շնորհիւ երկրի մեղմ կլիմային և հաճելի շրջապատին, կեանքը խաղաղ էր և քաղցր: Լիճը, կանաչադարձ սարերը և պայծառ երկինքը, կը ստեղծէին հմայիչ համայնապատկեր մը: Իսկ Օտարականին խօսքերու բոցը, հոգիները տաքցնող, աղի իրականութեան կուտար արտակարգ նկարագիր մը, անուրջներով և աստղերով զեղազարդ: Նման վեհալայրի մը մէջ էր անտարակոյս որ Յակոբ Նահապետը որ մը գլուխը քարին դրած, տեսաւ երկրնքի աստղերուն մէջ իրմէ բխող գալիք սերունդները և երկինքէն երկիր ելեւ-ջող հրեշտակները, երկինքն ու երկիրը իրար կապող սանդուխի մը վրայէն:

Այն օրերուն երբ Օտարականը կը շրջէր Գալիլիոյ քաղաքներն ու գիւղերը, տակաւին երկինքը փակ չէր մարդոց հոգիներուն առջև: Ամպերը լսկ վարդոյրներ էին և Աստուծոյ դէմքը կ'երևար անոնց ետին, որովհետեւ այդ պատկերը տակաւին մեռած չէր սիրտերու խորը: Հաւատաւոր ամբոյսը երկիւղած և լեցուն ապագայի երազներով, կը հետեւէր նոր Առաքեալին, հովիւի սրինգէն առաջնորդուած ոչխարներու հօտի նման:

Հակառակութիւնները շատցան երբ Օտարականը հրաշագործել սկսաւ: Փարիսեցիները և Օրինաց Դպիրները խռոված ու գայթակղած այս անօրինակ երեսոյթէն՝ որ մէկ կողմէն իրենց տկարութիւնը և միւս կողմէն ժողովուրդի սքանչելուածը կը մտանանչէր, ցաւած հոգիով կը գալարուէին, շատ գտնելով ըսուածն ու պատահածը: Օտարականը առիթ չէր վախճանէր հարուածելու անոնց արտաքին ջիւղմեղանքութեան ներքեւ թաքնուած բարոյական անանկութիւնը: Նոյնիսկ Ան-

տիպա Չորրորդապետը լսելով Մեծ Ուսուցչի հրաշքներու մասին, ուղեց զինքը տեսնել: Օտարականը խոյս տուաւ, որովհետեւ գիտէր թէ Անտիպասի անհաւատութիւնը կարելի չէր բուժել հրաշքներով:

Օրէնքն ու մարգարէները՝ ըստ Օտարականին, վերջ կը գտնէին Յովհաննէս Մկրտիչով, ինքը մեկնիչն ու երաշխաւորն էր գերագոյն վարդապետութեան մը՝ իրմով սկզբնաւորուած, որ երբ բաղդասուէր հինին հետ, կը նմանէր ոյժէն ճարճատող նոր գիւնիին, զոր անխոհեմութիւն պիտի ըլլար կարկառուած տիկերու մէջ դնել: «Ես եմ կեանքի հացն ու ջուրը, ով որ ինծի կուգայ՝ պիտի յագեանայ: Ես եմ ծառը որուն հունտը Աստուած դրաւ այս աշխարհի մէջ, որպէսզի իր հովանիին ներքեւ հաւաքուին բոլոր մարդերը: Անոնք որ իմ մէջս կը միանան, պիտի ծաղկին ու բարգաւաճին վաղուան համար: Ով որ կը հաւատայ ինծի՝ պիտի ունենայ յաւիտենական կեանքը»:

Փարիսեցիները գայթակղած այս խօսքերէն, կ'ըսէին իրարու բարձրաձայն. «Այս Մարդը ինչպէ՞ս կրնայ այս խօսքերը ըսել, Մովսէս որ մեզի տուաւ Օրէնքը, և Մարգարէները՝ որոնք մեզի բերին ապագային յոյսն ու հաւատքը, չը պահանջեցին որ իրենց հաւատանք, սակայն այս Մարդը, Նազարէթցի ծանօթ ատաղձագործի տղան, որուն պարագաները գիտենք, կը յաւակնի ըսելու թէ ինքը երկինքէն եկած է, և թէ աշխարհը իր միջոցով միայն կրնայ փրկուիլ, ուստիով իր մարմինը և խմելով իր արիւնը»:

Դպիրներէն ոմանք մօտեցան իրեն և հարցուցին զայրացած. «Ո՞վ ես Դու»:

Օտարականը նայեցաւ իր շուրջի բաղձութեան, նման մարդու մը որ իր ցաւին մէջ տակաւին կը պահէ մխիթարանքը վաղուան և հպարտութիւնը անցեալին, ապա ըսաւ.

«Ես այն եմ որ ըսի ձեզի: Ան որ զրկած է զիս այս աշխարհ, ճշմարիտ է, և ինչ որ ունիմ, իրմէ ձեզի կը բերեմ: Հնչած է արդէն ձայնը և կ'արձագանգէ տկանջներուն և սիրտերուն խորը, եր-

կինքէն ինկած կոյժակի մը պէս, որպէս զի լուսաւորուի ճամբան մարդոց: Ես եմ հովիւն ու գուռը ոչխարներուն, ով որ ինծի կուգայ պիտի փրկուի, որովհետեւ գինը պիտի ըլլայ իմ արիւնին գոր Ես եկած եմ Թափեւու մարդոց փրկութեանը համար:

Մանուկը որքան որ ծծել ուզէ իր մօրը կաթէն, այնքան աւելի մայրը հաճոյք կը զգայ իր տուածին համար: Երկնաւոր Հայրը գիտէ ձեր կարիքները և զրկած է Զիս գոհացնելու համար զանոնք: Ես եմ ճանապարհը և բացուող դուռը, ով որ իր առջև կը գոցէ զայն, որդի է դժոխքի և կորստեան:

Ամբոխը զայրագնած սկսաւ քրթնել. «Միթէ՞ մենք որդիները չենք Արարչա-մու, որուն փրկութիւնը խոստացուեցաւ: Մենք ենք ընտրուի ժողովուրդը, և ատոր համար է որ մեր ուսերուն առած կը տա-նինք դարերով, Աստուծոյ Օրէնքն ու պատուիրանները»:

Օտարականը քմծիծաղով նայեցաւ տըր-տընջացողներուն, յետոյ ըսաւ. «Լսեցէք ինծի, այս բոլորը կը նմանին հօր մը՝ որ վեց կոյր և մէկ տեսնող զաւակներ ունէր: Հայրը աչք ունեցող եօթներորդ զաւակին խնամքին յանձնած էր ի ծնէ կոյր իր վեց զաւակները: Ան էր որ զիրենք դաշտի աշխատանքներուն կը տանէր և երեկոյեան կը վերադարձնէր տունը: Կոյ-րերը սակայն կ'առէին իրենց աչք ու-նեցող եղբայրը և կը նախանձէին անոր: Նախանձը կուպրէ ծաղիկ մըն է, հոգիներ-րու յոյզը սպառող: Ինքզինքը ուտող կրակ է ան, բայց մանաւանդ կոյր օձ մը՝ որ մահուան պաղուծեամբ կը գալարուի մարդոց հոգիներուն մէջ»:

«Երբ կրտսեր եղբայրը իրենց կը խօսէր արեւէն՝ որ կը շողար երկնքին մէջ, լուս-նէն և աստղերէն՝ որոնք կը լուսաւորէին գիշերը, ծաղիկներու գեղեցկութենէն և դաշտերու կանաչէն, չէին հաւատար ի-րեն, և ստախօս կը կոչէին զինքը: Օր մը իրենց հայրը գործով հեռացաւ քաղա-քէն: Վեց կոյր եղբայրները համաձայ-նեցան աչքերու լոյսէն զրկելու իրենց կրտսեր եղբայրը, որպէսզի այս վերջինը

չծաղրէր զիրենք իր պատմած սուտե-րովը: Անոնք բոլորը միահամուռ յար-ձակեցան իր վրայ և ըսին անոր. «Ըն-դունէ այժմ մեզի հետ, թէ Աստուած խա-ւարով ծածկած է բովանդակ աշխարհը, այլապէս պիտի հանենք աչքերդ»: Կրտսեր եղբայրը խնդրեց որ խնային իր աչքե-րու լոյսին, վերջին լոյսը իրենց սերուն-դին: «Եթէ կուրցնէք իմ աչքերը, ըսաւ անոնց, մեր սերունդին մէջ պիտի չգըտ-նուի մէկը որ տեսնէ լոյսը և պատմէ ա-նոր մասին գալիք սերունդներուն»: «Պա-րապ բացատրութիւններու պէտք չու-նինք, ըսին եղբայրները, խոստովանէ մեզի թէ գոյութիւն չունի լոյսը»: Սա-կայն տղան կրկնեց բարձրաձայն. «Ես կը տեսնեմ Աստուծոյ լոյսը և բնութեան հրաշալի գեղեցկութիւնները և չեմ կըր-նար ստել անոնց նկատմամբ»: Եղբայր-ները զայրագնած կուրցուցին զինքը: Սակայն ան ունէր իր հոգիին մէջ Ա-ստուծոյ լոյսը, և յիշատակը արեւուն, լուսնին և բնութեան գեղեցկութիւննե-րուն:

«Ժամանակ մը վերջ հայրը վերադար-ձաւ, և իրենց բերաւ քաղաքին մէջ նոր յայտնուող մարգարէին օրհնութիւնները, և շնորհիւ այն բարիքին բացուեցան տղոց աչքերը, որոնք այժմ կը տեսնէին Ա-ստուծոյ լոյսը: Զղջացին կրտսեր եղբօր իրենց ըրած չարիքին համար, և միաբե-րան գոչեցին. «Երջանիկ են անոնք որ կը տեսնեն Աստուծոյ լոյսը»:

Ժողովուրդը որ կը լսէր այս բոլորը, գոհ էր ու երջանիկ: «Աղուար կը խօսի վարդապետը», կ'ըսէին իրարու, «այժմ նայինք իր գործերուն, որովհետեւ խոս-տեմը առանց իրականութեան, երազ մըն է մարդոց տկարութեան վրայ կամար կա-պող: Մեղք մըն է խոստումը երբ մար-դուն ուժերը կը դաւեն անոր: Աստուծոյ պատիժը կայ բոլոր անոնց վրայ, որոնց խօսքը նեւի մը պէս կապոյտները կը հարուածէ»: Ամբոխը ամենուրեք կը հե-տեւէր իրեն, սակայն խօսքերէ աւելի կը նախընտրէր հրաշքները:

Օտարականը անգամ մը երբ իր աշա-կերաներուն հետ կ'անցնէր շուկայի հրա-

պարակէն, ուր գինիի և իւղի վաճառականներ շարեր էին իրենց մեծ օտփոռները, տեսաւ մեծ բազմութիւն մը և անոնց մէջտեղ քանի մը վաճառականներ, որոնք մէկը կը ծնծէին: Երեւոյթն զգեստները և ուսերուն նետուած ոչխորի մորթը ցոյց կուտային թէ Գալիլիացի չէր ան: Վաճառականներէն մին կ'ամբաստանէր զայն որ իր ոչխորներուն հետ շուկայէն անցած ատեն, հովիւի իր աղտոտ պոյնտակէն կերակուրի փշրանքներ թափած էր իւղի կարասին մէջ, և թէ այդ պատճառով տպականւած էին իր բոլոր կորասները:

Ուրիշ վաճառական մը կը շարունակէր թէ ասոր նման աղտոտ մը, տակաւին երէկ, տպականւած էր իր տասը գինիի կորասները, համասեւելով զանոնք աղտոտ ձեռքերով և շրթներով: Ու տակաւին ուրիշներ, որոնք նման պատմութիւններով կ'ուզէին իրենց մաքրասիրութիւնը տպացուցել:

Օտարականը տխրօրէն նայեցաւ անոնց, յետոյ երկարելով իր ձեռքը երեստղծի ուղղութեամբ, ըսաւ. «Վա՛յ ձեզի կեղծաւոր Փարիսեցիներ, ձեր օրէնքները աւելի թանկ են ձեզի համար քան Աստուծոյ կոմքը, վասնզի դուք ձեր անպէտ պատուիրաններով հերքած էք Աստուծոյ խօսքը: Արտաքին բաներ չէ որ կը պղծեն մարդը, այլ անոնք՝ որոնք մեր ներսէն կուգան: Ցանկութիւններ, չար խորհուրդներ և հայհոյութիւններ, որոնք ձեր ներսէն կը բխին, ասոնք է որ կը պղծեն հոգին:

«Զգոյ՛ ձեզ Դպիրներէն և Փարիսեցիներէն, որոնք անարժանօրէն նստած են Մովսէսի աթոռը: Հաւատք մի ընծա՛յէք անոնց, որովհետեւ ինչ որ կ'ըսեն՝ անոր հակառակն է որ կը գործեն: Մարդոցմէ կը պահանջեն բաներ՝ զորս իրենք չեն ըներ, հակառակ ասոր կ'ուզեն ողջունուիլ ու յարգուիլ ամէնքէն: Զկայ կեանքի մէջ բան մը աւելի խոտելի քան կեղծիքը: Ոչ մէկ բան ճիշդ կը հնչէ կեանքի մէջ երբ անկեղծ չէ, որովհետեւ կեղծաւորութիւնը հիմնական մեղք մըն է: Մենք անտեսանելի անձնաւորութիւններ

ենք մեր մարմիններու մէջ ծածկուած, և ինքզինքնիս կը յայտնենք ուրիշներուն՝ խօսքով, նայուածքով և շարժումներով միայն: Ո՛վ որ կը կեղծէ, սուտ նշան մը կը պարզէ գիտակցօրէն, և անվստահութիւն կը ներշնչէ այն բոլոր նշաններուն նկատմամբ՝ զորս պիտի կրնար պարզել, և այս կերպով կը կազմուածէ դրութիւնը փոխադարձ այն վստահութեան, որուն վրայ կը հաստատուի մարդկային կեանքը:

«Սուտ չխօսիլը անշուշտ բան մըն է, սակայն աւելի մեծ իրողութիւն է անկեղծ ըլլալը: Դպիրներն ու Փարիսեցիները իրենց աղօթքին մէջն անգամ կեղծ են: Անոնք կը փորձեն մարդոց առջև բարեպաշտ երևիլ, սակայն Աստուած գիտէ կարգաւ մարդոց սիրտերը: Զեզմէ շատերուն սիրտերը կը նմանին անտառներու մէջ եղած ժայռաքարերուն, որոնք ծածկուած են հաճախեալ և մագլցիկ տունկերով: Դարձուցէք սակայն այդ քարերը և դուք պիտի տեսնէք անոնց ներքե ծուարած բազմութիւնը զազրկի զեռուններու: Անոնք բոլորը սառուցիկ են ինչպէս օձերուն մորթը և գերեզմաններուն քարը, ոչ արևուն և սիրոյ կրակը, ոչ ալ դժոխքին բոցերը կրնան տաքցնել զիրենք: Անոնք գիտեն հալածել մարդասիրտները և սպաննել զիրենք, յետոյ անոնց փառքին կանգնելով զարդարուն շիրիմներ: Վա՛յ բոլոր դպիրներուն և փարիսեցիներուն, որովհետեւ անոնք նման են բռնած գերեզմաններու, որոնք արտաքինապէս վայելուչ են, սակայն ներքինապէս լի են տպականութեամբ: Եթէ ձեր արդարութիւնն ու անկեղծութիւնը աւելի չէ քան դպիրներունը և փարիսեցիներունը, բնաւ պիտի չկրնաք մտնել երկնքի արքայութիւնը:

«Ես եմ լոյս աշխարհի, ով որ ինծի կը հետեւի՝ չի քաշուի խաւարի մէջ: Դպիրներէն մին, չէջոտ երեսով, մօտեցաւ Օտարականին և ըսաւ. «Մեղի այնպէս կը թուի որ դուն եկած ես միայն քու մասիդ վկայելու, և մարդու մը վկայութիւնը իր մասին ճիշդ չի կրնար ըլլալ:»

«Նոյնիսկ եթէ իմ մասին վկայ եմ,

ԿՐԹՆԱԿԱՆ

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ

Հասարակ տեղիք է ըսել թէ մարդկութիւնը այս կեանքին մէջ կ'առաջնորդուի երկու ճամբաներէ, որոնցմէ մէկուն բարի կամ ուղիւ անունը կու տանք, իսկ միւսին՝ չար կամ ծուռ:

Ինչո՞ւ սակայն, պիտի գայ հարցումը ինքնաբերաբար մեր մտքին, մարդիկ հակամէտ են երևոյթներէն խաբուելու, իյնալու համար, Չարին պատրաստ որս մը ինչպէս, սխալ ճամբուն մէջ. ինչո՞ւ անոնց հոգիին աշխարհը յաճախ ա'յնքան են կարճատես, նշմարել չկարենալու աստիճան լայն ու հանգստաւէտ պողոտային դէպի անդունդ գահալիժող վերջաւորութիւնը, ու միւս կողմէն, փառքի ու երանութեան կոյտանները՝ ուր նիզ ու քարքարուտ արահետը միայն կրնայ մեզ առաջնորդել. ու ինչո՞ւ, մոնաւանդ, այդ նիզ ու յոգնեցուցիչ ճամբուն անցքով

ճշմարիտ է իմ վկայութիւնս, պատասխանեց Օտարականը, որովհետեւ դիտեմ թէ ուրկէ կուգամ և ուր կ'երթամ: Բայց դուք չէք դիտեր թէ ուրկէ կուգաք և ուր կ'երթաք: Մինակ չեմ ես իմ վկայութեանս մէջ, որովհետեւ ինծի հետ է երկնաւոր Հայրը: Ըստ մեր օրէնքին, երկու վկայութիւններ բաւ են իրողութիւն մը հաստատելու: Ով որ զիս դիտէ և կ'ընդունի, ընդունած կ'ըլլայ իմ երկնաւոր Հայրը: Ես և երկնաւոր Հայրը մէկ ենք»:

Հակառակորդները կը զարմանային Օտարականի յանդգնութեան և հեղինակութեան վրայ, ու չէին կրնար բացատրութիւն մը գտնել այս արտակարգ հոգեվիճակը վերլուծող: Իսկ հասարակ ժողովուրդը հիացումով կը նայէր Անոր:

Ե.

ըլլայ պայմանաւոր կեանքը անոնց ու երանութիւնը յաւերժական:

Հարցումներ ասոնք՝ հոգեւոր լոյսին բարերար աղդեցութիւնը չընդունած, երկնային ճշմարտութեանց դէմ իր սրտին դռները փակած անհատին բանականութիւնը չարչրկող, աժան ու դիւրին վայելքներով բաւարարուիլ չկրցող մարդու հոգին տեսական խռովքի մէջ պահող: Ո՞հ, երկնքի արքայութեան արժանանալու յիմար ու անկարելի տենչը՝ կեանքի մէջ ո'չ մէկ զոհողութիւն ընելու պատրաստ, ուրիշներու բարիքին համար ո'չ մէկ զրկանք կամ յոգնութիւն կրելու յօժար մարդերուն:

Անխտելի իրողութիւն մըն է թէ ամէն մարդ քիչ թէ շատ չափով բռնուած է տեսանելի ու անմիջական եղանակով քան ապագային իրադարձելի, թէկուզ ստուգապէս անհերքելի արժէքներուն առաւելագոյն կարեւորութիւն ընծայելու տկարութենէն: Ասով բացատրելի կը դառնայ մարդուն անսահման հետաքրքրութիւնը հանդէպ նիւթին ու հոգածութիւնը հանդէպ անով պայմանաւոր արժէքներուն, մեր ֆիզիքին ու անով պայմանաւոր աստեւոր կեանքին, ի հեծուկս մեր հոգիին ու անոր համար սահմանուած կեանքին, ինչ փոյթ թէ առաջինը հունաւոր ըլլայ ու վաղանցուկ, իսկ երկրորդը՝ մնայուն ու յաւերժական: Երկրորդին հանդէպ մեր սնուցած անհաւատութենէն կամ անոր ստուգութեան մասին մեր յայտնած կասկածներէն աւելի ա'յս է պատճառ՝ որ մենք «հոգեով չափ» փարինք այս աշխարհի կորնչական արժէքներուն ու անցաւոր վայելքներուն:

Ահա թէ ինչու մարդ դիւրաւ կը խալածուի Չարին իր առջև բացած ծաղկալից ճանապարհէն, կարթուելու համար յետոյ անոր ցանցին մէջ: Ու ան, աշխարհի ամէն բարիքներէն ճաշակելու տենչով համադրուեալ, անվարան իր քայլերը կը դնէ ծուռ ճամբուն մէջ, անդիտանալով Գերազոյն Բարիին ու լսկ Անոր կողմէ մարդուն տրուելիք գերազանց բարիքին բացակայութիւնը տնկէ: Ու ան, եղբարական միաժողովեամբ մը, կը խաբուի իր

երեւութապաշտ աշքերէն, կեանքի բազմաթիւ տղամեկին մէջէն չկարենալ լսելու չափ «լացն ու ակառանկութեամբ», բոլոր անգիղջ մեղաւորներուն բաժինը հղող:

Եղկելի արարած մը՝ մարդը, երբ կը չփոթէ ծուռ ու շիտակ ճամբաները իրարու հետ, երբ չի գիտեր թէ անոնցմէ ո՞ր մէկուն մէջ կը գտնուի, և կամ իր քալած ճամբան զինքը ո՞ր կը տանի: Ու մա՛նաւանդ երբ նանրամառութիւնը կ'ուսննայ մէկէն միւսը սոսու՛մ մը կարելի ու դիւրին նկատելու վտանգի պահուն, անխռթօրէն երկարելով շղթան իր մեղքերուն: Երբ յօժարափոյթ կ'ընդունի Զարին ձեռքէն բաժակը դառնութեան, անոր մակերեսին վրայ յատկապէս թափուած քանի մը կաթիլ մեղրէն խաբուած ու հրապուրուած: Երբ իրեն շնորհուած կարճ օրերը լաւագոյնս օգտագործել կը յաւակնի ա՛յս աշխարհին համար միայն ապրելով և ահաանելիէն ու շօշափելիէն դուրս ամէն ինչ ցնորք համարելով:

Ի՞նչ տուեալներ ունինք, վերջապէս, նոյնիսկ ներկայի հաշտոյն, երանելու լայն ու հանգստաւէտ ճամբէն ընթացողները, երբ այս վերջիններուն համար կեանքի ճղճիմ վայելքները, իրենց յաճախակի ու շաշլօրէն մատուցուած իսկ պատճառաւ, շատ քան կը կորսնցնեն իրենց քաղցրութենէն ու դրուշուցութենէն, մինչ գիտակցօրէն ու իրենց նմաններուն բարօրութեանը համար կրած կամաւոր առաւապանքը միւսներուն, նեղ ու խաշով պայմանաւոր ճամբան ընարած «սակաւ ընտրեալներուն», ա՛յնքան դիւրու կրնայ իր ուժգնութիւնը կորսնցնել, փոխակերպուելու չափ մինչև իսկ երջանկութեան, հոգեկան բաւարարութեան ու Տիրոջ յարածամ ներկայութեան առթած անսոգիւտ ու անսպաս վայելքին:

Ո՛հ, խորութիւնը վշտին անոնց՝ որոնց հոգիները ցմբուր ըմպած կեանքին իրենց մատուցած բաժակը խորդախ գինիի, կը զգան թէ հեռու են այդ կերպով իրենց յագեցումը գտնելէ, ու կը կրկնեն չրէից մեծ իմաստունին հետ «Ունայնութիւն ունայնութեանց, ամենայն ինչ ընդունայն է»: Անոնց՝ որոնց համար կեանքը

կորսնցուցած է իր հրապոյրն ու շքեղանքը, ու մահը դարձած միակ ճշմարտութիւնը զալիքին, ա՛հա որ ու սարսափազգու: Անոնց՝ որոնց համար կեանքն ու մահը պարպուած են իրենց բուն իմաստէն, առաջինը վերածուելու չափ աներազ ու անխտել օրերու կոյտի մը՝ մեր հոգիներուն վրայ ծանրացող, իսկ երկրորդը՝ համայնակուլ վիճի մը, մեղանշութեան ծոցը ընկուղող: Անոնց՝ որոնք աշխարհի բարիքներով իրենց հոգիները կշտացնելու անկարողութեան խելամած, կեանքի վերջալոյսին մէջ չուար ու չփոթանար, չունին իմաստութիւնը գիմելու «անմահարար բաժակ»ին, անկէ ըմպելու համար նեկտարը անմահութեան:

Ոմանք սակայն կը կարծեն իրենք գիրենք ուղիղ ճամբուն մէջ դրած ըլլալ, երբ վիշտ չեն պատճառած ոչ ոքի, երբ յարգած են իրաւունքը ուրիշին կամ երբ կրցած են հեռու մնալ հպարտութեան, նախանձի և ասոնց նման մահացու մեղքերէ: Այս բոլորը գովելի ու գնահատելի ըլլալով հանգերձ, այդպիսիներ չեն անդրադառնար թէ բարիք չընելը շարիք մըն է ինքնին, և թէ զոհողութեան ու աշխատք բարօրութեան համար նուիրուածութեան զգացումի պակասը խորթ է քրիստոնէական բարոյականին: Ու քնականաբար երբ կը թերանանք քրիստոնէական մեր պարտականութիւններէն — և իրերօգնութիւնը կարեւորագոյններէն մին է անոնցմէ — մէկուն կամ միւսին մէջ, ինքզինքնիս դուրս դրած կ'ըլլանք շիտակ ճամբէն, դէպի Քրիստոս ու աւական կեանք առաջնորդող ճշմարիտ ճանապարհէն, իյնալու համար Սատանային տիրակալութեան սահմանները սկօսող այն միւս ճամբէն, կործանումի ու սնշուքի տառաջնորդող: Երբ շեղած ենք այդ ճամբաներէն մէկէն՝ անպայման անցած կ'ըլլանք միւսին: Վասնզի այդ երկու ճանապարհներէն դուրս ո՛չ մէկ ուղի ունի գոյութիւն:

Դէպի Քրիստոս և յաւերժական կեանք ընթացող ճանապարհը շարունակական վերելք մըն է, դէպի հոգեւոր կեանքի լուսնեղէն ուրախները, դէպի հոգեւոր աշխատք:

կերպում առաջնորդող: Ու բնական է որ բարձունքի մը հասնելու համար մեզմէ պահանջուի ճիգ ու յոգնութիւն, տաժանք ու զոհաբերում: Բայց նոյնքան բնական է ունենալ հանգիստի մը, գոհունակութեան մը, երանութեան մը ակնկալութիւնը այդ բարձունքի կատարին, կարենալ Պետրոս առաքելի հետ կրկնելու. «Բարեւոք է մեզ աստ լինել»: Բարձունքներու վրայ է որ միայն կրնայ պայծառակերպուիլ մեր հոգին, ու այլակերպուիլ տեսքը աշխարհին ու զայն լեցնող իրերուն, երեսն քերելու համար իսկական արժէքն ու իմաստը տնոնց: Ոչինչ աւելի ողբերգական է քան առանց պայծառակերպուելու կենարար հաւատքին ու զօտեպնդող տեսիլքին ապրումը կեանք մը:

Ու լեռնագնացի մը գագաթներ նուաճելու աննւաճ կամքն ու պայծառ հաւատքը հարկաւոր է ունենալ, մոռնալու, չզգալու համար նոյնիսկ մագլցումին առթած յոգնութիւնը:

Չկայ աւելի վսեմ ու գերազանց պահ մեր կեանքին մէջ քան բապէն՝ ուր աստուածային փրկարար շնորհը կը զինէ մեզ գիտակցութեամբը ուղիղ ճանապարհէն մոլորած ըլլալուն, կը ներշնչէ կամքն ու կորովը, ու կը զգացնէ բարիքն ու կարեորութիւնը մեր քայլերը ուղիղ ճամբուն մէջ գնելու: Երբ անկեղծ զղջումի ու ապաշաւի արտօսը կը հալեցնէ լեռնակուտակ դէզը մեր մեղքերուն՝ պատուարներ իբրեւ բարձրացած մեր և փրկկութեան ուղիղ ճանապարհին միջև:

Ինչպէս անհատներու, այնպէս ալ հա-

ւաքականութեանց կեանքին մէջ կան պահեր, ուր սխալ ճամբու հեռւած ըլլալու պայծառ ու փրկուէա գիտակցութիւնը կու գայ զգոստութեան հրաւիրել ժողովուրդները, հարցերը պողարելութեամբ ու մանաւանդ հառաքելութեամբ զատելու խոհմութիւնը պարզեւելով տնոնց, կանխելու համար արեւնահեղութիւններն ու պատերազմները:

Որքան սրտապնդիչ է արդարեւ երեւոյթը, երբ տարիներով իրարու հետ խռով ու իրար հանդէպ անզիջող հառաւածները նոյն ժողովուրդին, կամ իրարու իբրեւ թշնամի նայող անդամները Գրիստոսի Մի և Ընդհանրական եկեղեցիին հարկ կը զգան քանդելու նեղմիտ ու մոլեռանդ առաջնորդներու տակութեամբ ու մաղձով բարձրացած պատուարները իրարու միջև ու հարթելու ճամբան յոյժ բաղձալի համագործակցութեան ու յոյժ ցանկալի իրերօգնութեան: Երբ միասնական ճիգերով իրագործուած արդիւնքներուն բարերար ու փրկարար ազդեցութեան ու անկեղծ ու սիրալիր մերձեցումներէն ծնելիք բարիքներուն հանդէպ հաւատքը կ'արմատանայ մարդերուն մէջ, ու կ'աւժաւորուի լայնախոհութեամբ ու փոխադարձ սիրոյ ու վստահութեան վրայ հիմնուած միասնականութեան ոգին:

Փրկութեան առաջնորդող լուսնդէն ճանապարհը լոկ Գրիստոս է որ կրնայ ցոյց տալ մեզի: Աւելին՝ Գրիստոս ինք է այդ ճանապարհը, ինչպէս ըսաւ. «Ես եմ ճանապարհ, ճշմարտութիւն և կեանք»: Ճշմարիտ ճանապարհը, իրական ու յաւերժական կեանքի առաջնորդող:

ԳԵՈՐԳ Մ. ՃԵՆԻՎԻԶԵԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՍ՝ ՊԱՏԱՐԱԳԵԱՂ...

«... Նափառապատ սիրով զմեզ զգեստաւորեցեր,
 քուն սուրբ խորհրդոյդ լինել սպասաւոր...»:

Նդիվարդին, 1963 ին

Խորհուրդ խորին. կը քրքրուայ վանկ առ վանկ,
 Խորհուրդ կտած այս պարտէզը, խունկ-բուրլառ,
 Որուն սեմին ահա՛ կանգնած բազմավանկ
 Քաղցր ձայն մը կարծես կուլայ բառ առ բառ.
 Քրիստոս՝ պատարագեալ...

Խորհուրդ խորին. կը հեկեկայ հեռակայ
 Աննիւք մարմին դարձած բլուրն ալ անդին.
 Խորհուրդ եւ լոյս. գէմ կը բռնեն բազմաչեայ
 Սերովբէներ, քառած անոր գագաթին.
 Քրիստոս՝ պատարագեալ...

Երկինն ամբողջ՝ երկիր իջած ի վերուս,
 Իբր հոգիներ՝ լարուած ինճար, մեկուսի՝
 Կը սպասարկեն պատարագին այս անսոս,

Կը հաղորդուին մաքուր արեամբն Յիսուսի.
 Մինչ դպիրներ կը տալերգեն հոգւոց ի գին,
 Նախամասոյց պատարագին երգն յետին.
 Քրիստոս՝ պատարագեալ...

ՀՄԱՅԵԱԿ ԴՐԱՆԵԱՆ

(Գերսեմանիի պարտէզ, 15 Յունիս 1909)

Ք Ն Ո Ւ Ք Ի Ի Ն Ն Ո Ւ Մ Ա Ի Գ Ը

Կեցած եմ շուար ու դեռ չգիտեմ,
 Ժամերն իմ պարապ ես ո՞ւր անցրեմ
 Ծոցը բնութեա՞ն՝ լուռ ու վեհանդորր,
 Քէ կողին մարդկանց՝ տեսում ու մոլոր:

Վեն է բընութիւնն, փաղցր ու գերող,
 Քմայներ ունի սակայն խօլ, անսանձ,
 Անոր ծոցին մէջ կը հալորդըւիս
 Տիեզերքի մեծ խորհուրդին անանց:

Մարդը անգութ է, սիրքը հեռով լի,
 Բայց նոյնքան է խեղճ, արգահատիկ.
 Օրէնքին ներքեւ ռումբի, երկաթի,
 Մարդը անգութ է բայց կարօտ գութի:

Մարդն ծառաւի է իր եղբօր արեան,
 Մարդն ալ ունի միշտ քմայներ անխիղճ,
 Բայց կը մեծնայ ան սէրեր մեծ ու ջիւջ
 Երբ զան ու զսնեն իր սրտի համբան:

Կեցած եմ շուար ու դեռ չգիտեմ,
 Ժամերն իմ դատարկ ես ո՞ւր անցրեմ,
 Ծոցը բնութեա՞ն թէ կողին մարդկանց,
 Երկուն ալ կամօտ, երկուն ալ անսանձ:

Գ. ՃԱՐՏԱՐ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՖԻԼԱՏԵԼՖԻՈՅ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

(FREE LIBRARY, PHILA. PA. U. S. A.)

Բ.

ՁԵՌԱԳԻՐ ԹԻՒ 116 — ԶՈՐԱ ԱԻԵՏԱՐԱՆՆԵՐ

ՆԿԱՐԱԴՐԱԿԱՆ. —

Ձեռագիրս կը բովանդակէ Զորս Աւետարանները երկսիւն, Գրաբար և հայատառ թրքերէն լեզուներով:

Թուրքի 414, որոնցմէ 10ը յատկացուած են տօնացոյցի համար, 20ը մանրանկարչութեան և 3ը դատարկ են: Մեծութիւն՝ $21.2 \times 16 \times 7.1$ սմ. և 26 տող իւրաքանչիւր էջի վրայ: Կազմ տախտակեայ, կաշեպատ: Նիւթ՝ թուղթ: Գրութիւն՝ երկսիւն, նոտրգիր. սիւնակներուն միջև զուգահեռական ուղղաձիգ գիծերով միջոց թողուած: Մանրանկարք՝ հարուստ և բարձր արուեստի գործ, 20 լման էջերու վրայ, թիւով 20 որոնցմէ 16ը գեանդուած են յաջորդաբար Աւետարաններու բնագիրներէն առաջ: Տօնացոյց — Օրացոյց՝ գեղեցկօրէն զարդարուն 10 էջք: Խորանք՝ չորս հատ իւրաքանչիւր Աւետարանի սկիզբը: Լուսանցազուրկ՝ 208 գեղեցիկ և այլազան նկարներ լուսանցքներու վրայ, որոնցմէ 76ը մանրանկարներ են աւետարանական

դէմքեր — դէպքեր ներկայացնող և մնացեալը գունաւոր զարդեր ծաղկային և կենդանային մօթիվներով: Պանպանակ՝ — թուղթ — երկու սկիզբը և հինգ վերջաւորութեան: Զոյգ կապեր կը փակեն մատենանը: Թուական՝ ժէ դար: Մանօրութիւն՝ ո՛չ գրողին կամ ծաղկողին և ո՛չ ալ գրութեան թուականը յայտնի են: Սկիզբի կողքի ներքնամասին կայ հետեւեալ միակ յիշատակարանը. —

«Ակնեցի երկու եղբարք Տիրացու Ազարիա և Գասպար, որդիք Խօճայ Յօհաննանի ի Նարվերոյ, քաջ ուսեալք զբարբառ թուրքաց թարգմանեցին զԱւետարանն ի լեզու նց. ի կոստանդնուպօլիս, ի թաղն Պալատ, թվին (ԹՃԴ) 1104+551=1655, զոր յամին 1794 յուլի 16 գնեցի ի մեծն Պօլիս ի ձեռանէ Պրն. Վարդանի Աշէթեան, զրշ. 322»:

Թարգմանիչ՝ Տիրացու Ազարիա և Գասպար, որդիք Խօճայ Յօհաննանի: Հանգամանք՝ շատ լաւ: Աւանդութիւն՝ ձեռագիրս հարուստ է զարդագիրերով, ոսկեայ տառերով կարմիր ընդգծումներով ու գունաւոր ծաղկային մօթիվներով: Բոլորը, մանրանկարներուն հետ միասնաբար կը ներկայացնեն արուեստի նմոյշ մը հին Բիւզանդական նկարչական ոճի հետեւողութեամբ: Զարդերուն մէջ նկատելի է նաև Պարսկական վառ գունաւորութիւնը:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ. —

Ձեռագիրս 20 մանրանկարները կը բովանդակեն. —

ա.	Թուղթ	1ր	Աւետումը
բ.	»	2ա	Մոգերու երկրպագութիւնը
գ.	»	3ր	Տեսողնընդառաջ
դ.	»	4ա	Եիսուսի Մկրտութիւնը Յովհաննէս Մկրտիչէն
ե.	»	5ր	Քրիստոս շրջապատուած երկրպագող սուրբերով
զ.	»	6ա	Ղազարոսի Յարութիւնը
է.	»	7ր	Քրիստոսի Յաղթական Մուտքը յերուսաղէմ
ը.	»	8ա	Վերջին Ընթրիքը
թ.	»	9ր	Եիսուս կը լուայ Աշակերտներուն ոտքերը
ժ.	»	10ր	Մատնութիւնը
ժա.	»	11ր	Քրիստոս կը կրէ իր Խաչափայտը
ժբ.	»	12ա	Խաչելութիւնը
ժգ.	»	13ր	Յարութիւնը
ժդ.	»	14ա	Քրիստոս կ'օրհնէ Ս. Կոյսը
ժե.	»	15ր	Սուրբ Հոգիի Ելքը

ժգ.	»	16ա	Վերջին Դատաստանը
ժէ.	»	30բ	Ս. Մատթէոս Աւետարանիչ
ժը.	»	136բ	Ս. Մարկոս Աւետարանիչ
ժթ.	»	206բ	Ս. Ղուկաս Աւետարանիչ
ի.	»	324բ	Ս. Յովհաննէս Աւետարանիչ

Յաջորդող Տօնացոյցի և Համարարանի բաժինները ունին հարուստ և գեղեցիկ խորաններ ոսկեայ խորքով և կարմիր, կապոյտ, ճերմակ-գորշ գոյներով: Թաշնային և ծաղկային նմոյշներ, ինչպէս սիրամարգ, աքաղաղ, արագիլ և ձուկ, յատուկ գեղեցկութիւն տուած են խորաններուն:

Անմիջապէս ետքը կայ Մատթէոսի Աւետարանին ցանկը, որուն կը յաջորդէ Աւետարանիչը նստած և հրեշտակ մը որ մատենը կը ներկայացնէ: Հանդիպակաց էջը «ԳԻՐԲ ԾՆՆԴԵԱՆ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ» հրաշալի խորանով մը և բացառիկ լուսանցադարձով մը կը բացուի: Այլ լուսանցքին 12 դէմքեր շրջանակներու

մէջ առնուած զոյգ առ զոյգ կը ներկայացնեն Խորայէլի 12 ցեղերը: Գաղաթին Մարիամ Յիսուս մանուկը գրկին: Մանրանկար սկզբնատառեր թաշնագիր են և ամէն համարի սկիզբը ոսկետառ:

ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴԵՐ. —

Ստորև կը ներկայացնենք Մատթէոսի Աւետարանին մէջ գտնուող լուսանցադարձերը իրենց բովանդակութեամբ: Միւս Աւետարաններուն բովանդակածը նմանօրինակ զարդանկարներ են: Մտթ. ի առաջին էջին աջ սիւնակին բացառիկ լուսանցադարձէն զատ, 12 ցեղերը Մարիամն ու Յիսուսը ներկայացնող, կան հետեւեալները. —

- Թերթ 33ա ծաղկային կարմիր, կապոյտ և ոսկի շրջագիծով.
 » 34ա նոյն.
 » 35բ «Հրեշտակ Տեառն երևեալ երեւէր ի տեսիլսն Յովսեփու» — վարդա-գոյն, կապոյտ, նարնջագոյն և ոսկի շրջագիծով —
 » 36բ Յովհաննէս Մկրտիչ հրեշտակի թևերով ցուպը ձեռքին.
 » 39բ նկար ծաղկային կարմիր, կապոյտ և ոսկի շրջագիծով.
 » 41ա նոյն.
 » 43բ Յիսուս և Փարիսեցի մը. — Յիսուս ցուցամատով ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ օրինականին «Մի համարիք եթէ եկի լուծանել զօրէնս կամ զմարգարէս».
 » 46ա նկար ծաղկային կարմիր, կապոյտ և ոսկի շրջագիծով.
 » 48ա նոյն.
 » 49բ նոյն.
 » 52ա Յիսուս և բորոտը «Եւ ահա մատուցեալ բորոտ մի» բորոտը ծունկի.
 » 53բ նկար ծաղկային կարմիր կապոյտ և ոսկի շրջագիծով.
 » 55բ Յիսուս և Մատթէոս — ծունկի. — «Ետես այր մի ի մաքսաւորութեան Մատթէոս անուն»:
 » 57ա Յիսուս և իշխանը «Իշխան մի մատուցեալ երկիր պագանէր նմա»:
 » 96բ և 57բ Յիսուս և «Զոյգք երկուս» ծունկի իրենց զաւագանները գետին երկընցուցած.
 » 58ա նկար ծաղկային կարմիր, կապոյտ և ոսկի շրջագիծով.
 » 60ա նոյն.
 » 64բ Յիսուս բաղկատարած «Գոհանամ զքէն Հայր Տէր երկնի և երկրի».
 » 65ա Դեղին հասկեր «Գնաց ընդ արտորայս».
 » 67ա Յիսուս և «Գիւհար մի կոյր և համր» ծունկի: Սկզբը գծուած կենդանակերպ դէր դուրս կ'ելլէ աջ աչքէն և ականջէն.
 » 80ա Յիսուս և «Կին մի քանանացի» ծունկի.
 » 82բ Յիսուս երեք աշակերտներով — առքի — «Ի կողմանս Փիլիպեայ կեսարեայն ... զո՞ք սք տեսն զինէն»:

- » 85բ Յիսուս և «այր մի ի ծուներ իջանէր և աղաչէր».
- » 92ա Յիսուս և զամեն առ նա ասէ վարդապետ բարի զինչ բարի գործեցից»
- » 98բ Յիսուս հայեացքը և ցուցամասը ուղղած թղենիին «տեսեալ թղենի մի ի ճանապարհին»
- » 121ա Յիսուս երեք աշակերտներու հետ. «Ամենեքին դուք գոյթակղելոց էք յինէն յայսմ գիշերի»
- » 126ա Յուդա ծիրանի հազած ինքզինքը կախած ծառէն, ոտքին տակ սե ստատանան և երեսուն արծաթը — սակիով —
- » 131ա Յովսէփ Արեմոթացին «Այր մի մեծատուն յարմարեայ» ծերունի մը կարմիր ներքնազգեստով և կապոյտ արտաքինով:

Ֆիլասելֆիա

ԶԱԽԷՆ ՎՐԴ. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՖԻԼԱՏԵԼՖԻՈՅ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԶԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

(FREE LIBRARY, PHILA. PA. U. S. A.)

Դ.

ԶԵՌԱԳԻՐ ԹԻՒ 117 — ԶՈՐԱ ԱՒԵՏԱՐԱՆՆԵՐ

ՆԿԱՐԱԳՐԱԿԱՆ. —

Թուղթ՝ 298, ներառեալ 13 թերթ օրացոյց — տօնացոյցի և 4 թերթ մանրանկարներու: Մեծութիւն՝ 12.1x8.2x4.6 սմ. և 23 տող իւրաքանչիւր էջի վրայ: Նիւթ՝ մագաղաթ: Դրուիւն՝ երկսիւն, մանր բոլորգիր: Կոլի՝ առխտակեայ կաշեպատ զարդարուն. երեք կղպելիք արծաթեայ կոճակներով: Պահպանակի՝ մագաղաթեայ — երկու սկիզբը և երեք վերջաւորութեան: Թուակամ՝ հաւանաբար ՌԺԲ = 1012 (1012 + 551 = 1563): Դրիչ և ծալկով՝ անծանօթ: Հանգամանք՝ շատ լաւ: Մանրանկար՝ 4 լման էջերու վրայ — 14բ, 98բ, 152բ, և 239բ — արանք կը ներկայացնեն Զորս Աւետարանիչները բնագիրներու սկզբնաւորութեան: Լուսանցազարդ՝ հարուստ և բարձր արուեստի գործ: Յիշատակարան՝ չկայ — սակայն կայ նախադասութիւն մը 238բ թերթին վրայ Յովհաննու Աւետարանի նախաբանի վերջաւորութեան «Աւրհնութիւն որ կարգայ, գովութիւն որ լսէ, փառք աւագին, և յիշատակ գրչիս. ամէն»:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԲ. —

Մատենին սկիզբի 13 օրացոյցի թերթերը պատրաստուած են նուրբ և զեղեցիկ մանրանկարներով և լուսանցազարդերով, կենդանային, թռչնային մթիւով

ներով և վառ գունաւորումներով: Ընդհանրապէս սակի յատակով և ծաղկային ու բուսային լուսանցազարդերով: Յայտնի կերէին թռչուն, աքաղաղ, սիրամարգ, զազան, արմաւենի:

14րդ թերթի բ. էջը կը ներկայացնէ Մատթէոս Աւետարանիչի մանրանկարը, հրեշտակ մը կողքին: Առաջինը նստած զահի վրայ, ոտքերը պատուանդանի վրայ, կապոյտ պարեգօտով և կարմիր սակզօծ շուրջաւով: Ետին սակի խորք, տուն մը երեք բարձր կարմիր տանիքներով և աշտարակ մը:

Թերթ 15ա շատ նուրբ և արուեստով զօռած մանրանկար մը կը ներկայացնէ: Խորան և սկիզբն Մատթէոսի Աւետարանի, Լուսանցազարդ 10 դէմքեր ձեռքերին մագաղաթներ. վերեւ Մարիամ Աստուածածին գիրկը մանուկ Յիսուսը: Բոլորը սակի խորքով, կարմիր և կապոյտ գոյններով և նուրբ ճերմակ գիծերով: Խորանը ծաղկաւոր, սակի, կարմիր, կապոյտ գոյններով և ճերմակ ու կանաչ երիզներով: «ԳԻՐԲ ԾՆՆԴԵԱՆ», Գը Գարբիէլ Հրեշտակապետն է, փողը բերնին և Աւետարանը ձեռքին: Մնացեալ վեց տառերը թռչնագիր են շատ նուրբ և զեղեցիկ կարմիր — կապոյտ — ճերմակ — կանաչ ներդաշնակութեամբ: Ամէն գլխագիր սակի գիր է: Ամէն գլխու առաջին գիրը մանրանկար է սակի — կարմիր — կապոյտ — կանաչ գոյններու ներդաշնակութեամբ:

Թերթ 11 — 13 կը բովանդակէ ցանկ Մատթէոսի Աւետարանին, ինչպէս նաև բազմաթիւն և համաձայնութիւն երեք համատես աւետարաններու:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՍԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄՏՔԻՆ ՇՈՒՐՁ

Հայ Գրականության Բարեկամներու Միության օտարած մեկ Վիճարանական Ժողովին նիստի եղող,

«Ներկայիս, մշակութային գեղի վրայ համազգային գործակցութիւն ստեղծել եւ հետազոտել կարելի՞ է թէ ոչ» հարցին առիթով:

Հայ Գրականութեան Բարեկամներու Միութիւնը լուսագոյն եւ կամ յարմարագոյն ընտրութիւնը ըրած պիտի ըլլար, եթէ տարբեր հասանքներէ, հեղինակութիւն վայելող, հանրային գործերով զբաղուող անձինք հրաւիրէր, այս նիւթի մասին վիճարանելու եւ մտածումներ փոխանակելու համար, գրական արդիւնք մը ձեռք բերելու մօտք անշուշտ:

Մտքերը պայծառացնելու, հոգ պատրաստելու եւ կապ մը ստեղծելու համար աւելի օգտակար պիտի ըլլային ձեռներէց մարդիկ եւ մանաւանդ մեր մատուցականները: Այսպիսի նիւթի մը մասին իմ

ԼՈՒՍԱՆՑԱԶՄԱՐԴԵՐ. —

Մողկային մօթ ի վերջում 46 հատ. թըռչնային՝ 6 հատ. հասկ՝ 1, թղենի՝ 1, Տաճարի մուտք՝ 1. Բոլորը կապոյտ-սակիկանալ - կարմիր - ճերմակ - նարնջագոյն գոյներով եւ ներդաշնակութեամբ: Նոյն լուսանցադարձերը մեծ համեմատութեամբ կրկնուած են միւս Աւետարաններուն մէջ:

Եովհաննէս Աւետարանիչը դժուած է յատուկ դիրքով մը, նստած Պատմասկողին վրայ, վերոյիշեալ նոյն գոյներով. հոս կերելի ընդհանուր նմանութիւն մը Բիւզանդական ոճի:

ԹՈՒՆԱԿԱՆ. —

Ձեռագրիս մէջ թուականի նշան չկայ: Սակայն ետեւի կողքին ներքին մասին կեղծոնը մեկնաւոր, աւելի խոշոր քան ձեռագրի գիրերը, հաւանաբար գրիչին ձեռքով, գրուած է ՌԺԲ 1012 թուական Հայոց, որ է 1563 թուական Քրիստոսի:

ԶԱԽԷՆ ՎՐԴ. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ

Նիւսեֆիա

յայտնելիք մտքերը սրացու անձի մը կարծիքը միայն պիտի ըլլան: Բայց քանի որ անունս գրուած է վիճողներու ցանկին մէջ, պիտի ջանամ քանի մը խօսքով պարզել իմ ալ մտածումներս:

«Ներկայիս, մշակոյթի դեռնի վրայ համազգային գործակցութիւն ստեղծել եւ տեղականացնել կարելի՞ է»։ Առաջին անգամը չէ որ կ'արծարծուի այս հարցը, առաջին անգամը չէ որ մտքերը կը զբաղուին այս նիւթով: Ազգային - հանրային կեանքի քարեկուման մտահոգութիւնը չարչարած է ամէն սրացու հայու հոգի, միջոց մը փնտաւելու եւ ձերբազատուելու համար, մեր մէջ օրէ օր խոր արմատ ձգող յոռի եւ ֆիտասեր մտայնութիւններէն: Շատեր դժբախտաբար կեղծ են այն եզրակացութեան թէ ստեղծութիւնը միայն արդիւնք է անկարելի է ստեղծել բողձացուած գործակցութիւնը, նոյնիսկ մշակոյթի դեռնին վրայ: Մշակոյթի սիրոյն համար իսկ կարելի չէ եղած քով քովի բերել քանի մը հոգի:

Նահանջած են մեր մատուցականներն իսկ: Մարդիկ, որոնց համար կը կարծուէր թէ իրենց կեանքէն աւելի պիտի արժէր մշակոյթը, ընկրկած են Գրականութեամբ անանդ ու տպրող անձինք անգամ, կարծէք չեն մտահոգուած ու ճիգ մը չեն ըրած կորուստէ փրկելու համար մեր հոգեկան արժէքները: Շատեր վհատած ու ջլատուած են հաւատքի պակասով, իսկ ոմանք ալ անձնական ինչ ինչ հաշիւներով ընկրկած են ու մէկդի քաշուած:

Երբ առաջարկուեցաւ ինձ մասնակցիլ այս վիճարանութեան, մտաբերելով հանդերձ մեր կեանքի ախուր երեւոյթներն ու համագործակցութեան դժուարութիւնները, ջանացի լուսատես ըլլալ: Ոյժ տուի երեւակայութեանս եւ «երանաստան» մը ստեղծեցի մտքիս մէջ: Եռասողքեցի ինքզինքս այն հաւատքով, որ փոխադարձ կամեցողութեամբ, լուրջ մտածումով եւ աշխատանքով, թերեւ օր մը կարելի կ'ըլլայ գործակցութիւն առաջ բերել եւ երեւակայած «երանաստան»ը իրականացած տեսնել:

Ինչպէս ըսի, կամեցողութիւնը միակ պայմանն է գործակցութեան: Վանկ նեղ-

մտութիւնները, մոռնալ անհեթեթ հաշիւները, սրբագրել սխալները և ի խորոց սրտի նուիրուել ազգային սրբութիւններն ու արժէքները պահպանելու գործին, Բայց մոռնալով չընկրկիլ ու չվհատիլ Գիտակցիլ, որ վէճն ու ատելութիւնը մեր մեծագոյն թշնամիներն են: Գիտակցիլ, որ անոնք կ'ապականեն, կը նսեմացնեն մեր հոգիները ու մեզ բարոյական անկման կ'առաջնորդեն: Կը խաթարուի մեր ազգային ոգին ու մենք կը դառնանք անպէտ ու փաստկար և կը տուժէ մեր ազգը:

Կուրացած ատելավառ կիրքով, ամէնօրեայ վէճերով, կ'անգիտանանք թէ Հարիք կը հասցնենք մեր սրբութիւններուն և դոյռութեան: Մամուլի էջերէն, ամէն օր կը լսուի հոգեւորական գովքը մեր մշակոյթին և անազանքը անոր սպառնացող վտանգին: Օր չ'անցնիր որ հրաւէր չկարդացուի մեզ ազգապահպանման աշխատանքի, բայց ոչ մէկ չի նշուի ու հոգեբուխ խօսք եղբայրակցութեան զգացումի: Իրերահասկացողութեան և համագործակցութեան պակասը կ'անդամաճատէ մեր ուժերը և մենք չենք կրնար ձեռք ձգել ազգապահպանման գործէն բաղձացուած արդիւնքը:

Ինչո՞ւ անգիտանալ, որ հոգեկան այս հիւսնդագին վիճակն է որ մեզ կը տանի կորստեան: Դարերու փառապանծ պատմութիւն մը ունինք մշակոյթի և անա կը մեղանշենք անոր դէմ: Այնքան կ'անուեր ենք թշնամանքով ու յիսերով որ մեր հոգիի աչքերը մեր եմէն անդին տեսնելու իրենց կարողութիւնը կ'արժէք կորսնցուցեր են: Թող սխալ տպաւորութիւն չը ստեղծեն յայտնած մտքերս: Գաղափարական տարակարծութիւններու դէմ չէ իմ միտքը: Ազատ պէտք է զգայ մարդ հաւատալու իր նախընտրած դաւանանքին: Կուսակցական պայքար չատ բնական է որ ըլլայ մեր կեանքին մէջ, բայց մղուած պայքարը պէտք է ըլլայ մաքուր, միայն ու միայն ազգային շահերու համար: Ան պէտք չէ փոխէ իր ոգին ու ձգտումը, պէտք չէ փոխուի եղբայրատեսց կիրքի և հրապարակը վերածէ կրկէսի: Մենք բոլորս առանձին առանձին պատասխանատու ենք և դատապարտելի մեր կեանքի

տխուր երևոյթներուն համար և հաշուետու ենք մեր պատմութեան:

Կը ներուին մեր մեղքերը միայն այն ատեն երբ կը զգաստանանք և սիրտ սրտի ձեռք ձեռքի, եղբայրօրէն և հոգետենչ նուիրումով կը փարինք ազգապահպանման գործին: «Մեր միակ փրկութիւնը հաւաքական ոյժի մէջ է» իրաւամբ ըսած է մեր անմահ բանաստեղծը, Չարենց: Հաւաքական ոյժ կը ստեղծուի հոգեկան կապով: Հոգեկան այդ կապը պէտք է ըլլայ մեր մշակոյթը:

Եթէ իսկապէս կը բաբախեն մեր սրբութիւնը սիրովը մեր հոգեկան փառանգութիւններուն, եթէ կ'ուզենք որ փրկուի մեր լեզուն, եթէ կը մտահոգուինք ապագայովը մեր ազգին ու զաւակներուն, պէտք է ամէն ճիշդ թափենք վերցնելու համար խոչընդոտները, փուչերն ու տատակները մեր ճամբուն: Ամէն զգացումէ վեր պէտք է գերակռէ սէրը մեր մշակոյթին և միացեալ ուժերով, սիրտ ու հոգի ի սպաս պէտք է դնենք անոր պահպանումին: Հարկ կ'այ կրկնելու թէ յաջողութեան միակ պայմանը մեր իւրաքանչիւրին ողջխոսութեան և կամեցողութեան մէջն է:

Պէտք չէ գերի ըլլալ նախապաշարումի և պէտք չէ ազդուիլ չարատելութիւններէ, այլ պէտք է նպատակակէտ ընել համագործակցութեան գաղափարը, միշտ ի մտի ունենալով փրկութեան գործը և անոր մատուցանելիք մեր պարտքի բաժինը:

Ի՞նչ գործնական միջոցներ կ'արելի է ձեռք առնել համագործակցութեան փափաք մը իրականացնելու համար: Բազմաթիւ միջոցներ կ'արելի է թուել, բայց հայ մշակոյթի պահպանման գաղափարը լուսազոյն առաջադրութիւնն է առայժմ: Ուրեմն մշակոյթի գետնի վրայ, իմ համեստ հայեցողութեամբ, հետեւեալ միջոցները գործադրութեան պէտք է դնել:

1. — Խնդրել, հանրութեան մէջ յարգանք վայելող մտաւորականներէ, սկսիլ յողուածաշարք մը, մշակոյթի պահպանման հարցը արծարծող խնդիրներու շուրջ: Խնդրել օժանդակութիւնը Ուրիխըմ Սարոյանի, Սիւրմէլեանի և ուրիշներու

անդերերէն լեզուով լոյս տեսնող թերթերու համար:

2. — Մամուլի միջոցաւ կոչ ընել ու ի մի բերել դրազէտ, ուսուցիչ, նրաժընտագէտ, արուեստագէտ եւ այլն ու կազմել մշակոյթի նուիրեալներու համագործակցութիւն մը:

3. — Մշակոյթի Ամսուան մէջ սարքել չքեղ փառասօն մը, այս առթիւ ցւեցադրել քանդակագործներու, նկարիչներու և այլ արուեստագէտներու ստեղծագործութիւնները: Երեկոյ մը յատկացնել գրականութեան, որու շուրջ խօսող հրաւիրել ծանօթ մտաւորականներ, ամէն խաւերէ մոնիթոր: Ուրիշ երեկոյ մը յատկացնել արուեստագէտներու զանազան ճիւղի պատմութեան դասախօսութեան: Ունենալ Հայ Դպրոցի երեկոյ, մասնակցութեամբ բոլոր յարանուանական դպրոցներու աշակերտութեան: Ունենալ երեկոյ մը, նուիրուած հայ երաժշտութեան և հայկական պարի, միացեալ խումբերով:

Ինչեւ կարելի պիտի ըլլայ ընել, ինչ երազներ պիտի իրականանան և ինչ բարերար ազդեցութիւն պիտի ունենայ այս պիտի ձեռնարկ մը հայ կեանքին վրայ, եթէ ճիշդ մը ըլլայ և իրականանայ համագործակցութեան ծրագիրը: Ուժեր չեն պակսիր, կարենք զանոնք իրարու քով բերելն է. մասնաւորաբար մշակոյթի նուիրեալ ուժերը: Եւ յաջողութիւնը անպայման մեղ պիտի գտնէ: Պիտի բարեւոյտի մեր դպրոցներու վիճակը և ով գիտէ, թերեւս օր մը միացեալ ուժերով կարելի ըլլայ իրականացնել Բարձրագոյն Վարժարանի մը աշխատանք փոխադրուած լուսապատկերը: Միացեալ ուժերով պիտի փրկուին մեր գիրն ու գրականութիւնը կորուստէ, և վերջապէս ես կը հաւատամ որ ուրիշ շատ մը փոյլուն նուաճումներ իրարու պիտի յաջորդեն:

Ահաւասիկ իմ այս մտքով ու հայեցողութեամբ հնարաւոր կը դանձմ ու կը չնշտեմ, թէ մշակութային գետնի վրայ համագործակցութիւն կարելի է:

ԱՆԺԷԼ ՔԷԶԵԱՆ

ԳՐԱԽՑԱԿԱՆ

ԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐՎԵՍՏԻ ԼԵԶՎԱԿԱՆ - ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԻՋՆԱԴԱՐՅԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ:

Երևանի մէջ 1962ին լոյս տեսած է Լեւոն Գ. Խաչերեանի երկու մասերէ — Ուսումնասիրութիւն և Բնագիր — բաղկացած այս աշխատութիւնը, ձօնուած Մեսրոպ Մաշտոցին, անոր ծննդեան 1600 ամեակին առթիւ:

Բովանդակութիւն. — Երկու Խօսք, էջ 7-9: Ներածութիւն, 11-12: Առաջին Խօսք, էջ 55-98: Դէորդ Սկսեացի, 99-171: Դրիգոր Տաթևացի, 172-193: «Անանու», 194-204: Դրիչները «Դրչութեան արուեստ»ի մասին, 205-218: Երկրորդ Խօսք, Բնագիր: Օգտագործուած ձեռագրերի և նրանց բնագրերի պատրաստման հանգամանքների մասին, էջ 221-226:

1. — Վերլուծութիւն Բացեւեալայեւ բազմազան բառից եւ բայից յոգնախումբ բարագրութեամբ արաբեալ զսա Առիսակիսի Գրչի ի խնդրոյ բազմազան յարեւս գրչութեան, էջ 227-286: Կը բաղկանայ նախբազանէ մը, և տաս կանոններէ, որոնց առաջին իննը կը վերաբերին յ առաի գործածութեան, իսկ վերջինը՝ տասներորդը, բառացանկ մըն է այբուբենի կարգով, շարք մը բառերու ուղղագրութիւնը ցոյց տալու նպատակով յօրինուած:

2. — Գեորգայ Վարդապետի արաբեալ ի խնդրոյ Սեփանոսի մակունդն Գոյներիցանց Կայքառանցւոյ մեղսանեւկ անձին, էջ 287-308: Նախբազանէն ետք կան հետեւեալ գլուխները. երես վասն հանգամանաց հեզից, որ եւ պատճառն իսկ է գրադարձին յարուես գրչութեան: երես վասն առդանութեանց: Եւ Յաղագս կիսից:

3. — երես Գրչութեան, զոր արաբեալ եւ զսա յառաջագոյն Գեորգայ Վարդապետի ի խնդրոյ ուրումն [Խոսանդեայ], զորոյ զպակասն ի նմանէ յետոյ իմ ի Վարդապետէն խնդրեալ եւ նա կատարեաց զխնդրուածս իմ [Ստեփանոսի Գոյներիցանց], էջ 308-320: Յառաջարանին կը յաջորդեն երեք

գլուխներ. առաջինը կը խօսի վանկերու բաժանման մասին: Երկրորդը կը բացատրէ «Ժե ուրանուր պիտոյանայ Հին փոխանակ ինոյ ի միջոցս հիշովանց անուանց»: Երրորդը կը գրեցնէ «Ժե ո՞յք են օտանց յոյ բանաւորն, և որք ոյք են բաւաւորն, ոյք ի անուն ի վերջոն»: Կ'աւարտի տարւորնանական յօրինուածութեամբ երկու կտրծ ոտանաւորներով:

4. — Գրիգորի՝ աշակերտի Յովհաննու Ռոսնեցոյ Լուծումն համառուս դժուարիւմաց բանի ի գիրս Գրչութեան յԱթոս-կիոէ Հակոբէ, էջ 321-340:

5. — Նորին Գրիգորի՝ աշակերտի Յովհաննու Ռոսնեցոյ Լուծումն համառուս ի երոս Գրչութեան Գեորգոյ Վարդապետի, զոր նախ խնդրեալ էր ի նմանէ Գոսանկեայ Գրչի եւ ալ յա Գոյնեւիցանց Գեֆանոսի, էջ 341-358:

6. — Դաւթալ երոս նոյն Գեորգ Վարդապետի որ առ Սեփոնոս Գոյնեւիցանց գրեալ Յալագո Գրչութեան Արուեսի, էջ 359-365: Հեղինակն է դարձեալ Գրիգոր Տաթևացի:

7. — Առքսակիսի Բառագեոցն Բաղեալ եւ այս վասն լծորգութեան, և, Յալագո վանկի եւ փալաուրեանց եւ հեգի եւ հասարակ շարաւարաց եւ բառի՝ ոսոցեայ սուրբ հօրն Գեորգեայ եւ խրոս կէսրի բաժանման հեգիցն, էջ 366-374: Հեղինակը Վանանուն:

8. — Յալագո Նեոսի եւ Պարուկի, էջ 375-377: Հատուած մըն է Եակոբ Վրդ. Ղրիմեցիի մէկ աշխատութիւնն մնացած:

9. — Պատուիկ մը Առք. Նաւթեան վրայ, էջ 378-9:

Ապա կու գան յաջորդաբար, Թուսերէն ամփոփում, էջ 380-401: Օգտագործուած մատենագրութեան ցանկ, էջ 402-5: Բովանդակութիւն, էջ 406-7:

Թիւ 7, Անանուն հեղինակի երկը առնուած է միակ ձեռագրէ մը, իսկ մնացեալ երկերու քննական բնագիրները կազմուած են իւրաքանչիւրէն կարեւորագոյն 10-12 ձեռագիր տարբերակներ համեմատելով: Համահաւաք բնագիրներու կազմութեան այս աշխատանքը կատարուած է գիտնական խղճմտութեամբ:

Եարգելի հեղինակը, ինչպէս վերեւ ցոյց

առնինք, մանրամասնօրէն աւտումասիրած է իւրաքանչիւր երկ, և լայնօրէն պարզաբանած է ամէն մէկ հարց: Հետեւաբար թէ՛ իրրեւ աւտումասիրութիւն և թէ իրրեւ բնագիրներու հրատարակութիւն մեծապէս գնահատելի դործ մըն է որ կու տայ Պր. Լ. Գ. Խաչերեան:

Այս ընդհանուր գնահատութիւնէն հտք աւելորդ չենք համարիր մատնանշել նկատողութեան արժանի քանի մը կէտեր:

1. — Արիստակէսի երկը եւ Գեորգ Վարդապետի. — Արիստակէսի քննականական աշխատութիւնը մեզի ծանօթ է այժմ ոչ իր նախնական ձևին մէջ, այլ Սկեռացի Գեորգ Վարդապետի կատարած յաւելումներուն շնորհիւ ընդլայնուած ձևով: Այս պարագան յայտնի կ'երևի 266րդ էջին վրայ, ուր խմբագրողը կ'ականարկէ Արիստակէսին երրորդ դէմքով. «Ի վեր անդ յառաջնում կանոնին ասաց հետորն Առիստակէս: Գեորգ Վարդապետ ինքն ալ կը յայտարարէ թէ Արիստակէս հետորի լի ի մասին գրածներուն վրայ յաւելումներ կատարած է. «յորայ հարկաւորան սուղ ինչ և ես յաւելի լինով զթերին» (էջ 287): Իսկ Գր. Տաթևացի իր գրած լուծումներուն վերջը (էջ 339-340, 342) կու տայ ցանկը այն հատուածներուն, որոնք ըստ իրեն կը պատկանին Գեորգ Վարդապետին: Ըստ այսմ Գեորգ Սկեռացիին պատկանող ընդարձակ հատուածներ կը գտնուին այս հրատարակութեան մէջ, էջ 263-4, 266-7, 280-281, 283-4, 285: Տաթևացիի գրածը մեծ չափով կը հաստատուի նաև մեր թիւ 1424 ձեռագրի վկայութեամբ: Սոյն ձեռագրի լուսանցքին վրայ չորս տեղ նշանակուած է այլոյ, որոնք կը համապատասխանեն Պր. Խաչերեանի հրատարակութեան 263-4, 266-7, և 272 էջերուն վրայ գտնուող հատուածներուն. և չորս տեղ ալ Գեորգեայ Վարդապետի, համապատասխան տպուածի 280-281, 284 և 285 էջերուն վրայ գրառուող հատուածներուն:

2. — Արիստակէսի երկին վերադառնալիս. — Ներկայ հրատարակութեան մէջ, էջ 286, լուսանցքի վրայ դրուած է հետեւեալը. «Գի կտրած է, թողցի կտրողին և զմեզ, ամէն», որմէ կը հասկցուի թէ

Արիստակէսի երկին վերջաւորութիւնը պակասաւոր է եղած Պր. Խաչերեանի համեմատած ձեռագիրներուն մէջ: Սուրբ Աթոռոյս Զեռագրատան մէջ գտնուող երկու ընտիր քննադիրներ աչքէ անցընելով տեսանք հետեւեալ շահեկան տարբերակները: Թիւ 1303, թվ. 1297, էջ 87 ունի, «ի գլուխն ճշմարիտ, զի տարինակս կըտրած է, թողցի կարողին և մեզ, ամէն: Քառասունայ, քաղցեայ, քոյոյ հրամանացդ: Աւարդ է յԱռիստակիսէ արարելոց բանիցն»: Կ'արժէ դիտել տալ որ վերոյիշեալ ձեռագիրը 60 տարեով աւելի հին է քան Պր. Խաչերեանի գործածած թուական կրող հնագոյն օրինակը: Զեռագրիս Գրիչն է Թումաս, իսկ օրինակին «շնորհաւորն Ստեփանոս Գոյնեօրիցանց անհաս գրիչ», ըստ յիշատակարանին, էջ 121-2: Ուրիշ յիշատակարանի մը համաձայն յիշեալ օրինակը Գէորգ Վարդապետինն իսկ է: «ԶԱռիստակէսն գրեցի ի լիառն Տարսսի, յԱնապատին որ կոչի Արմէն, ընդ հովանեաւ սուրբ Աստուածածնին և սուրբ Նշանին, առ ռոս սուրբ և երջանիկ Վարդապետին Գէորգեա, յաւրինակէ նորին, ի թուին 202» (էջ 546):

Միւսը, թիւ 1424, բաւարդիւ հնաոքիւ, էջ 53, ունի. «ի գլուխն ճշմարիտ, քաղցեայ, քոյոյ հրամանացդ: Եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս ամէն: Աւարտ է յԱռիստակիսէ արարելոց բանիցն»:

Այս համեմատութիւնները կը ցուցնեն որ կարուածը մեծ բան մը չէ եղած, և Արիստակէսի երկը ըստ երեւոյթին կը վերջանար մեր Թ. 1424 ձեռագրին ձեռով:

3. — Գեորգ Սկեւռացի աւակեօրս Արիստակէսը կը կոչէ ուսուցիչ Գէորգ Սկեւռացի (էջ 114 և 170), եթէ Արիս-

տակէս Գրիչ ԺԲ. դարու հեղինակ է, ինչպէս կը գրէ Պր. Խաչերեան (էջ 55), կրնա՞յ իբրեւ աշակերտ ունեցած ըլլալ Գէորգ Սկեւռացին որ ծնած է 1245ին: Մեզի հասած տեղեկութեանց համաձայն Գէորգ Սկեւռացի ուսանելու սկսած է 5 տարեկանին, իբր ուսուցիչ ունենալով նախ իր մօրեղբայրը Սկեւռացի Գրիգոր Վարդապետը (1250-54), և ապա Մխիթար Վարդապետը Սկեւռացի Վանքին մէջ:

4. — Բանական ետկներ. — Պր. Խաչերեան իր ուսումնասիրութեան մէջ Գր. Տաթևացիի երկէն (էջ 349) մէջբերած է հետեւեալը. «Եւ է Աստուած բանական և հրեշտակք և դէք և յաւերժահարսունք, որպէս ասեն ոմանք» (էջ 191), և մատնանշած է ասոր կարեւորութիւնը, որ ասով «նախ՝ կասկածի տակ է առնվում աստծու, հրեշտակների, դէերի և յաւերժահարսերի բանական լինելը» (էջ 192): Այստեղ յարգելի հեղինակը պատիկ թիւրիմացութիւն մը ի յայտ կը բերէ: Տաթևացին կասկածի տակ չէ առած Աստուծոյ, հրեշտակներու և դէերու բանական լինելը, այլ միայն յաւերժահարսերուն: «Որպէս ասեն ոմանք» խօսքը կը վերաբերի յաւերժահարսերուն միայն: Թէ հրեշտակները բանական էակներու դասին կը պատկանին ըստ Գր. Տաթևացիի, թողունք իր աստուածաբանական յայտնի աշխատութիւնները, նոյն այս երկին մէջ իսկ, քանի մը էջ անդին կը կարդանք. «զի տասն են բանականաց դասք, ինն հրեշտակք և մին մարդս» (էջ 355):

Վերագրեալ քանի մը նկատողութիւնները կը յուսանք թէ գոհունակութիւն կը պատճառեն յարգելի հեղինակին իբրեւ անհաւ և օգտաւէտ դիտողութիւն:

Ն. ԵՊՍ. ԾՈՎԱԿԱՆ

№ 279

Ս. Էջմիածին 9 Մարտի 1964 թ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մայր Աթոռ, ցաոֆ արշի Տեղեկացաւ ի մասին անսպասելի ներկայութեան և զործունեութեան Ս. Էջմիածնի իրաւասութեան ենթակայ Մարտիրոս քեմին մեք, Կիլիկեան Աթոռի Միաբան Տ. Արտաւազ Եպիսկոպոսի, որի հետեւանով Մարտիրոս Հայ Եկեղեցական համայնքի ծոցում առաջացած և ներքին խռովութիւն և պառակտում. Ասացուած են բողոքագրեր Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատրիարկ և Ֆրանսիայի առաջնորդ Տ. Անրոյի Արքեպիսկոպոսից և Մարտիրոս Հայոց Թեմական և Եկեղեցական վարչութեանց կողմից:

Մայր Աթոռ այս պարագան համարում և Եկեղեցական կանոնների բացայայտ խախտում և բողոքովին ոչ համաձայն Երուսաղեմի 26 հոկտեմբեր 1963-ի ողջագուման ոգուն: Որով խիստ բողոքալի և անհրաժեշտ որ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը անշաղկապ պարտն ու պաշտօնը Տեղեկին, ի պահպանումն Հայ Եկեղեցու կարգաց և կանոնաց, նուիրապետական մեր Աթոռների իրաւասութեանց սահմանների և Սփիւռքահայ եկեղեցական կեանքի միասնութեան ու խաղաղութեան:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՅ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ՎՍԵՄ. ՆԱԽԱԳԱՀՐ ՏՈՒԹ. ԺՈՋԷ ԱԶԷՐՏՕ ՓԵՐՏԻԿԱՕ

ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱԺՆԻ ՎԱՐԻՋ

ՏԻԱՐ ՌՈՊԵՐ ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ

ԻՐԵՆՑ ՏԻԿԻՆՆԵՐՈՎ ՎԵՐՍՏԻՆ ՄԵՐ ՄԷՋ

Լիզպոնէն ստացուած հեռագրի մը համաձայն գիտէինք թէ փետրուար 23ին վերոյիշեալ մեր պատուական հիւրերը Ամմանի օդակայանը պիտի ըլլային: Միջին Արեւելք գալու իրենց շարժառիթն էր, նախ ներկայ ըլլալու գաղթականաց շէնքի բացման Երուսաղէմի Ս. Յակոբայ վանքին մէջ, ապա երթալ Եգիպտոս եւ Իրաք, Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան հետ կապուած գործերով:

23 Փետրուար, երեկոյեան ժամը 8ին, յարգելի հիւրերը դիմաւորուեցան Ամմանի օդակայանին մէջ, Ամնն. Ս. Պատրիարք Զօր, Ամմանի Հայոց Տեսուչ Հոգ. Տ. Անուշաւան վարդապետի եւ Ս. Աթոռոյ դիւանատան քարտուղար Պ. Կարպիս Հինդլեանի կողմէ, եւ առաջնորդուեցան Ամմանի Ուրտուն հիւրանոցը:

Փետրուար 24ին յարգելի հիւրերը իրենց ազնուաւոյալ տիկիններուն հետ միասին, եւ առաջնորդութեամբ Պ. Կարպիս Հինդլեանի, այցելեցին Բէթրայի հնագիտական աւերակները եւ Ագապա: Իսկ փետրուար 25ին այցելեցին Ճարաշի հնութիւնները:

26 Փետրուարին, առտուան ժամը 10ին, Ամնն. Ս. Պատրիարքի առաջնորդութեամբ այցելեցին Ամմանի Կիւլպէնկեան նորակառոյց Մանկապարտէզը, որ մաս կը կազմէ Հ. Բ. Ը. Միութեան Իւզպաշեան վարժարանին:

Յարգոյ հիւրերը աշակերտներու, ուսուցիչներու եւ մասնաւոր կերպով հրաւիրուած ներկաներու ժպիտներու եւ ծափերու մէջէն առաջնորդուեցան դպրոցի տաղա-

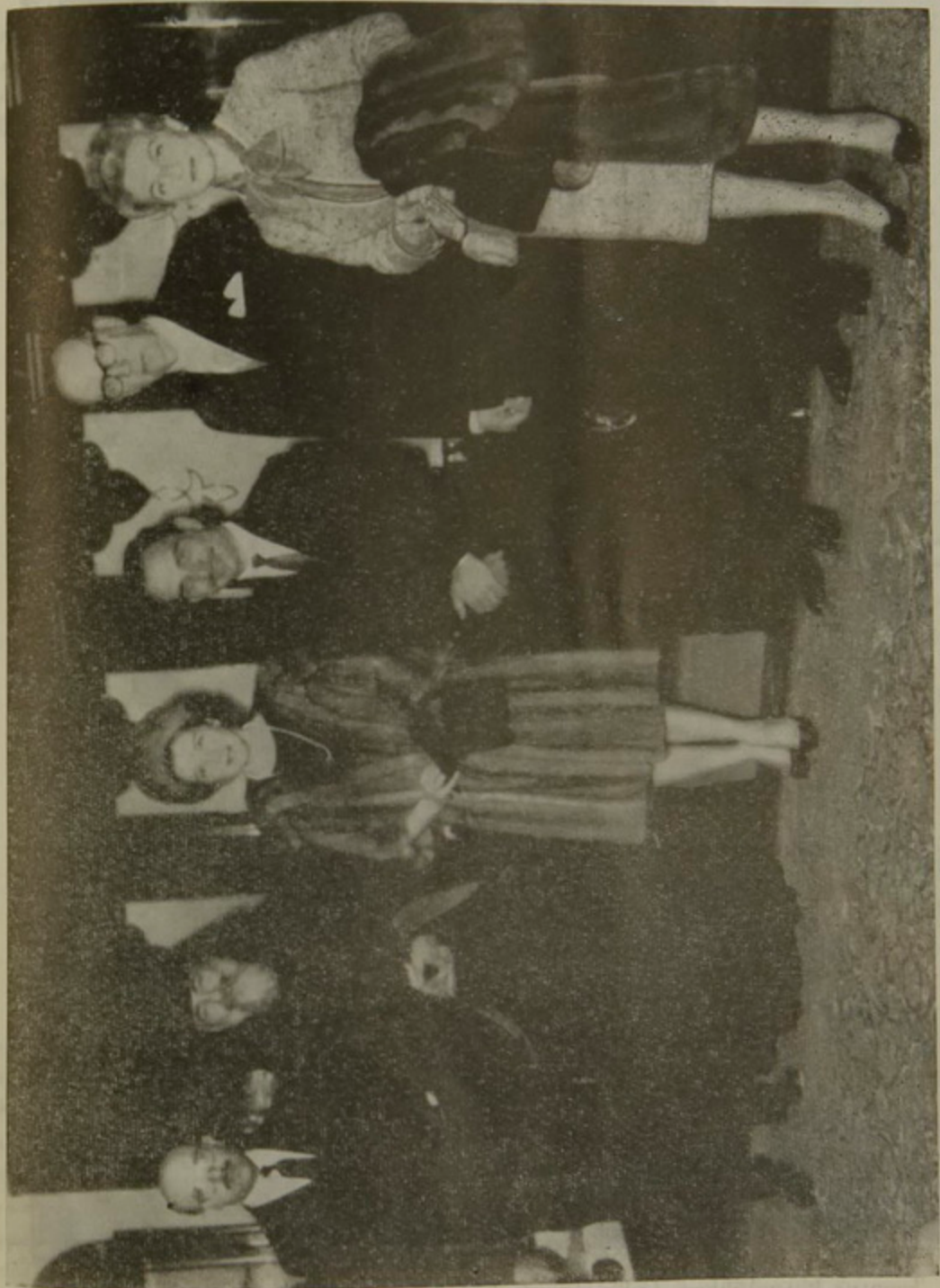
ւարը, ուր երկսեռ ամբողջ աշակերտութիւնը հաւաքուեցաւ եւ գործադրութեան դրուեցաւ պահին պատշաճ յայտագիր մը, ի պատիւ հիւրերուն:

Վարժարանի տնօրէնուհին Տիկ. Անահիտ Ոսկերիչեանը, սահուն եւ տպաւորիչ անգլերէնով, բարի գալուստ մաղթեց հիւրերուն եւ տուաւ անհրաժեշտ տեղեկութիւնները վարժարանի կրթական եւ տնտեսական կեանքին շուրջ: Յանուն վարժարանիս պաշտօնէութեան եւ Ամմանի մերազն ժողովուրդին, իր շնորհակալութիւնը յայտնեց Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան մեծասիրտ Նախագահին եւ Տիար Ռոպէր Կիւլպէնկեանին, եւ մաղթեց որ Աստուած իրենց երկար ու երջանիկ տարիներ շնորհէ, որպէսզի կարենան ամենուրեք հիմնել կրթական նման յարկեր, հոգիներու դաստիարակութեան եւ մարդկային յառաջդիմութեան ի հաշիւ:

Յետոյ Մանկապարտէզի պզտիկներէն մին, հայերէնով նոյնպէս բարիգալստեան անուշիկ խօսքեր ըրաւ, եւ զոյգ մը ծաղկեփունջեր նուիրեց իրենց ազնուաշնորհ տիկիններուն:

Եղան նոյնպէս երգեր եւ արտասանութիւններ, ղեկավարութեամբը ազնուաւոյալ Տիկին Մարի Փէլթէքեանի, Ամմանի Հայոց Սոխակին, որ տարիէ մը ի վեր երաժշտութեան եւ հայերէնի դասեր կ'աւանդէ արդէն վարժարանէն ներս:

Յետոյ հիւրերը հրաւիրուեցան Տեսչարան եւ մեծարուեցան սուրճով եւ կարկանդակներով: Ոյս համաստ մեծարանքէն վերջ,

Պատուոս պաշտօնական չի ներկայացրել Նախագահին և Տիար Թովմէր պաշտօնական իրենց Տիկններով
 չեն եկել իրենց հետ իրենց ընտանիքով և իրենց ծառայողներով։

Գալուստ Կիւլպենկեան Հիմնարկութեան Վսեմ. Նախագահը Տոբր. Փերսիկաօ Վեհափառ Քաղաւորին հետ ձեռնուած պահուն:

շրջեցան վարժարանի բոլոր դասարանները եւ Մանկապարտէզի բաժինը եւ մեծ գոհունակութեամբ մեկնեցան:

Նոյն օրը ժամը 12ին, Նախորօք կարգադրուած ժամադրութեամբ այցելեցին Նորին Վեհափառութիւն Հիւսէյն Ա. Թագաւորին, Պատմանի Արքայական Պալատին մէջ:

Ամեն. Ս. Պատրիարքը քանի մը խօսքերով ներկայացուց միծայարգ հիւրերը Նորին Վեհափառութեան: Յետոյ Հիմնար-

կութեան մը համար: Վեհափառ Թագաւորը յարմար նկատեց որ Յորդանանեան նորաշէն Համալսարանի մէջ, Կիւլպէնկեանի Հիմնարկութեան անունով auditory մը հաստատուի, որուն ամբողջական ծախսը պիտի ըլլայ, ըստ եղած գնահատութեան, 40 հազար Յորդանանեան Տինար:

Նորին Վեհափառութիւնը իր կարգին բարիգալուստ մաղթեց հիւրերուն, յայտնելով իր ուրախութիւնը որ հաճոյքը ունի զիրենք ընդունելու Յորդանանեան մեծ ըն-

Տոբ. Փերտիկասն կը բռնայ գաղթականաց տեմէին դուռը:

կութեան Նախագահը Տոբթ. Փերտիկաս իր խօր շնորհակալութիւնը յայտնեց Վեհ. Թագաւորին, իրենց եղած արքայական այս ընդունելութեանը համար, ինչպէս նաեւ իր ուրախութիւնը, Յորդանանի չկասող յառաջդիմութեան համար, իմաստուն ղեկավարութեան ներքեւ Նորին Վեհափառութեան: Ի գնահատութիւն այս իրողութեան, Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Նախագահը 25 հազար Տինար զրաւ Նորին Վեհափառութեան տրամադրութեան ներքեւ, Յորդանանի մէջ կրթական հիմնար-

տանիքին մէջ, ուր ոչ մէկ խտրութիւն գոյութիւն ունի: Յետոյ Վեհափառ Թագաւորը բազմաթիւ դիրքերով նկարուեցաւ հիւրերուն հետ:

Նոյն օրը մեծարգոյ հիւրերը Ամմանէն ճամբայ ելան դէպի Երուսաղէմ: Իրենց ճամբուն վրայ այցելեցին Յորդանան գետը, Երիքով եւ Մեռեալ ծովը, եւ իրիկուան դէմ ժամը 7ին հասան Երուսաղէմ:

Փետրուար 27ին տեղի ունեցաւ Գաղթականաց շէնքին բացումը: Եկեղեցական կարճ արարողութենէ մը յետոյ, Պատրիարք

Սրբազան Հայրը շէնքին բանալին տուաւ Կիւլպէնկեան Հաստատութեան Նախագահ Վսեմ. Տօթթ. Փերտիկասին որ բացուած յայտարարեց շէնքը: Յետոյ հիւրերը, Միաբանութեան անդամները եւ հրաւիրեալները պտրտեցան շէնքին բոլոր կողմերը, ապա շամբանիայով մեծարուեցան: Կէսօրուան ճաշէն յետոյ, որ տեղի ունեցաւ Պատրիարքարանի մէջ Ամեն. Սրբազան Պատրիարքը Կիւլպէնկեան Հաստատութեան Նախագահին եւ Ռոպէր Կիւլպէնկեանի կուրծքը զարդարեց Ա. Յարութեան ադամանդա-

դիտութեան եւ յարգանաց, որովհետեւ Կիւլպէնկեան Հաստատութիւնը առաջինը եղաւ, շնորհիւ ձեզի եւ ձեր գործակիցներուն, որ իր իշխանական նուիրատուութիւնը բրաւ, ի նպաստ Ա. Յարութեան աշխարհամատուռ Տաճարի նորոգութեան»:

Տիար Փերտիկաս իր զգացուած շնորհակալութիւնը յայտնեց Ա. Պատրիարք Հօր, եւ ըսաւ. «Մեզի համար մեծ պատիւ է որ այսօր մեր կուրծքերուն կ'ունենանք Ա. Յարութեան Տաճարի պատուանշանը եւ ան ալ առաջին անգամ»:

Պատրիարք Ա. Հայրը կը զարդարէ Տօթթ. Փերտիկասի կուրծքը Ա. Յարութեան ադամանդակուռ շեմեշանով:

կուռ պատուանշաններով, իսկ երրորդ պատուանշանը՝ որ Տիար Գ. Եսայեանին էր, իր բացակայութեան յանձնուեցաւ Վսեմ. Նախագահին, իրեն յանձնուելու համար:

Պատուանշաններու տըլ չութենէն յետոյ Պատրիարք Հայրը ըսաւ. «Պատուով եւ սրտի մեծ գոհունակութեամբ է որ Ա. Յարութեան այս պատուանշանները կը յանձնեմ ձեզի: Ձեր արդար իրաւունքն էր որ առաջինները ըլլայիք, առարկայ մեր երախտա-

Պատուական հիւրերը իրենց Տիկիններուն հետ այցելեցին Գրչագրաց Մատենադարան, Ա. Յարութեան Տաճար, Բեթղէհէմ եւ ուրիշ զանազան սուրբ տեղեր:

Ուրբաթ, Փետրուար 28-ի կէսօրուան մօտերը մեկնեցան Եգիպտոս, իրենց շնորհակալութիւնը եւ հրաժեշտի խօսքը ըսելէ յետոյ Պատրիարք Սրբազանին:

Պատրիարք Ս. Հայրը կը զարգարէ Տիար Ռոպէր Կիւլպենկեանի կուրծքը
Ս. Բարուրեան աղամանդակիւն շնորհանով:

Փառնուս Կիւլպենկեան Հրեմարդարեան Նախագահը ծեր. Փարսիգաս եւ Հայկական
բաժնի Վարիչ Տիար Ռոպէր Կիւլպենկեանը իրենց շնորհալի Տիկիններով:

ԿՈՆԴԱԿ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԷՆ

ԳԵՐՇ. Տ. ՀԱՅՐԻԿ ԵՊՍ. ԱՍԼԱՆԵԱՆԻ ԱՐԲՈՒԹԵԱՆ ՏԵԻՉՈՒԹԵԱՆ

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԺ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ԳԵՐԱՇԵՆՈՐՀ Տ. ՀԱՅՐԻԿ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԱՍԼԱՆԵԱՆ, ԼՈՒՍԱՐԱՐԱՊԵՏԷՆ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ ՎԱՆՈՒՑ, ՀԱՐԱՋԱՏԻ ՈՐԴԻՆՈՑ ՄԵՐՈՑ, ՈՂՋՈՑՆ ՀԱՅՐԱՎԱՆ ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ, Ի ԳԱՀԷ ՍՐԲՈՑ ԸՅՈՐՆ ՄԵՐՈՑ ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱՌՈՐԶԻ ԵՒ Ի ԳԱՀԱԿԱԼԷ ՆՈՐՈՆ

Աստուծոյ օրհնութեան ներքեւ կը գտնուին մեր Սուրբ Եկեղեցին, մեր նուիրապետական Աթոռները եւ համայն հայ հաւատացեալ ժողովուրդը:

Աստուծոյ օրհնութեան ներքեւ են նաեւ Երուսաղէմի Հայոց Առաքելական Սուրբ Աթոռը եւ Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութիւնը:

Ինչքան ուրախ եղանք, որ անցեալ հոկտեմբերին կարողացանք ուխտի գալ Սուրբ Քաղաք Երուսաղէմ, համբուրելու մեր Տիրոջ եւ Փրկչի Սուրբ Դերեզմանը եւ Դիւսաղիք Սուրբ Յակոբի եւ Սուրբ Իեղեղեմի նուիրական սեղանները:

Ինչքան ուրախ ու երջանիկ եղանք նաեւ ողջագոյրուելով Ամենապատիւ պատրիարք Տ. Լեղիշէ արքեպիսկոպոսի եւ ամբողջ միաբանութեան հետ, ողջագոյրում, որ Մեր հոգին լեցուց սուրբ եւ մխիթարիչ զգացումներով, վասնզի տեսանք Մենք թէ բոլորդ լծուած էք Սուրբ Աթոռիդ հոգեւոր եւ նիւթական շինութեան մեծ աշխատանքին, Ձեր սրբազան պատրիարքի իմաստուն եւ կորովի ղեկավարութեան ներքեւ:

Մենք տեսանք նաեւ Ձեր գործունէութիւնը եւ Ձեր ստանձնած աշխատանքի բաժինը՝ իբրեւ լուսարարապետ Սուրբ Աթոռիդ:

Կնահատելով Ձեր այս բարձր պաշտօնը, Ձեր վաստակը եւ անցեալ բազում տարիներու Ձեր նուիրեալ ծառայութիւնը Հայ Եկեղեցիին, հայ Երուսաղէմին եւ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնին, հոկտեմբերի 19ին Ձեզ շնորհեցինք արքութեան պատիւ, նաեւ իբրեւ Մեր եղբայրական սիրոյ արտայայտութիւն Ձեր անձին հանդէպ:

Սոյն Մեր կոնդակով կը հաստատենք Մեր այդ որոշումը եւ կը մաղթենք Ձեր Սրբազնութեան՝ արեւշատ ու խաղաղ աշխատանքի բազում տարիներ, որպէսզի միշտ նոյն նուիրումի ոգիով եւ քաջակորով գործունէութեամբ, շէն ու պայծառ պահպանէք Հայոց Սուրբ Յակոբի պատմական եւ սրբազան Տաճարը, Տաճար սրբութեան, Տաճար լոյսի եւ յոյսի, եւ համբաւեալ սրբատեղ համայն հայ հաւատացեալ ժողովուրդի համար:

Մեր Տիրոջ եւ Փրկչի Իջման Սուրբ Սեղանէն եւ Սուրբ Լուսաւորչի անմար կանթեղէն սիրոյ ողջոյն Ձերդ Սրբազնութեան, իբրեւ զինուորեալ սպասաւոր եւ արթուն լուսարար հայ Երուսաղէմին եւ Սուրբ Յակոբին:

Ողջ լերուք, զօրացեալ Սուրբ Հոգւով եւ յաւէտ օրհնեալ ի Տեառնէ եւ ի Մէնջ: Ամէն:

Տուա Կոնդակս ի 24-6 յունուարի,

1964 Փրկչական ամի,

եւ ի տուածիս Հայոց Ռեժիմ,

ի մայրավանս Սրբոյ Էջմիածնի:

Հմբ. 471

Արամ Դեմիրճեան

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԺ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

Յուշապատանի Ն. Վ. Փօլ Ա. Թագաւորի մահ-
ւան առիթով փոխանակուած հեռագիրներ:

Երուսաղէմ, 7 Մարտ 1964

Ն. Վսեմ, Ընդհ. Հիւպատոս Յունաստանի
Հելլենական Ընդհ. Հիւպատոսարան
Երուսաղէմ

Ձերդ Վսեմութիւն,

Նորին Վեհափառութիւն Հելլենաց Մեծն
Արքայ Փօլ Առաջինի խնդրելու եւ կանխահա-
մանուան առիթով, կը ներկայացնենք Մեր
անկեղծ ցաւակցութիւնները Ձեզ եւ Ձեզմէ
կը խնդրենք հաղորդել զանոնք Հելլենական
կառավարութեան եւ վճակիր Արքայական
ընտանիքին, իրենց կրած այս անդաժմանելի
կորուստին համար:

Թող Բարձրեալն Աստուած հանգիստ պար-
գեւե իր հոգւոյն եւ ոյժ, կարողութիւն,
աստուածային առաջնորդութիւն եւ երկար
ու բարգաւաճ իշխանութիւն նոր Թագաւո-
րին, որպէսզի կարողանայ շարունակել ազ-
նի գործունէութիւնը իր մեծ նախորդին:

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՏԵՐՏԷՐԵԱՆ
Պատրիարք Հայոց Երուսաղէմի

Երուսաղէմ, 14 Մարտ 1964

Ամենապատիւ

Տ. Նիկիե Արքեպս. Տէրտեան
Պատրիարք Հայոց Երուսաղէմի

Խորապէս զկացուած ենք Ձերդ Ամենա-
պատուութեան ազնուօրէն արտայայտած ան-
կեղծ ցաւակցութիւններէն, Նորին Վեհա-
փառութիւն Փօլ Առաջին Թագաւորի մահ-
ուան առիթ, ինչպէս նաեւ Ձեր բարեմաղ-
րութիւններէն՝ առ Ն. Վեհ. Կոստանդին ԺԴ.
Թալաւոր, որուն համար կը յայտնենք Ձեզի
իմ ամենաշեղծ շնորհակալութիւնները:

Նա չբերացայ հաղորդելու Ձեր արագին
վճակցութիւնները արքայական ընտանիքին
եւ Յունաստանի կառավարութեան:

Այս առիթէն կ'օգտուիմ վերանորոգելու
Ձերդ Ամենապատուութեան իմ ամենախորին
խորհրդանշան հաւատարմութիւնը:

ՃՕՐՃ Ս. ՓԱՓԱՏՈՓՈՒԼՈՍ
Ընդհ. Հիւպատոս Յունաստանի

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՔ - ԲԵՄԱԿԱՆՔ

● Կիր. 1 Մարտ. — Ս. Պատարագը մա-
տուցուեցաւ ի Ս. Դիսաղիր: Ժամարարն էր
Հոգչ. Տ. Արշակ Արք. Խաչատուրեան:

● Կիր. 8 Մարտ. — Ս. Պատարագը մա-
տուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, Ս. Լուսաւորիչ
եկեղեցւոյ մէջ: Ժամարարն էր Հոգչ. Տ. Վա-
ղարչ Արք. Խաչատուրեան:

● Դչ. 11 Մարտ. — Վարդանանց հանդի-
սաւոր նախատեսակին ի Ս. Յակոբ նախագա-
հեց Գերշ. Տ. Սուրէն Արքեպս.:

● Եչ. 12 Մարտ. — Ս. Վարդանանց զօրավա-
րացն մերոց (Յիւսակ մեռելոց եւ թոճ ազգային):
Ըստ սովորութեան, Մայր Տաճարի Աւագ Սե-
ղանին վրայ օրուան հանդիսաւոր Ս. Պատա-
րագը մատուց ժառնգ. Վարժարանի և Ընծա-
յարանի Տեսչ. Հոգչ. Տ. Յակոբ Վրդ. Վար-
դանեան և խօսեցաւ բովանդակալից քարոզ
մը, բնարան ունենալով եղիշէ պատմիչի մէկ
խօսքը, Վասն Յիսուսի, վասն հայրենեացի:
Յայտնեց թէ բովանդակ Հայոց պատմութիւնը
ոգորութեան երկար շարք մը եղած է յիշեալ
նուիրական գաղափարներու պաշտպանու-
թեան ի խնդիր: Անա թէ ինչու մենք կրցած
ենք գոյատեւել իբրեւ ազգ, կուրծք տալով
դարերու ամենի փոթորիկներուն: Ս. Պատա-
րագի ընթացքին, ժառանգաւոր Սաները Ս.
Հաղորդութիւն ստացան իրենց Տեսչին իսկ
Ս. Պատարագէն ետք կատարուեցաւ հոգե-
հանգստեան մատնաւոր պաշտօն՝ հայ նահա-
տակաց հոգիներուն համար, նախագահու-
թեամբ Գերշ. Տ. Սուրէն Արքեպս.:

● Ուր. 13 Մարտ. — Ըստ սովորութեան,
Ս. Պատարագ մատուցուեցաւ Ասորւոց Ս. Մար-
գար Աւետարանչի եկեղեցւոյ մէջ: Ժամարարն
էր Հոգչ. Տ. Սամուէլ Արք. Աղոյեան: Բարո-
ւեց Գերշ. Տ. Սուրէն Արքեպս., որ և նախա-
գահեց երթ ու զարմի թափօրներուն: Արարո-
ղութեանց աւարտին, Միաբանութիւնը պատ-
ուասիրուեցաւ Ասորւոց Գերշ. Եպս.էն:

● Եր. 14 Մարտ. — Երեկոյեան ժամերգու-
թեան ընթացքին, ըստ սովորութեան, Մայր
Տաճարի խորաններն ու գլխաւոր սրբանկար-
ները վարագուրուեցան:

● Կիր. 15 Մարտ. — Բուն Բարեկենդան: Փակ-
եալ-խորանի Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ
Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ: Ժամա-
րարն էր Հոգչ. Տ. Կոմիտաս Արք. Պատուէր-
եան: Դպիրք երգեցին փոքր ատենանի մէջ:
Ըստ սովորութեան, Դպրապետի պաշտօնը կը
վարէր Լուսարարապետ Տ. Հայրիկ Արքեպս.:

● Դչ. 18 Մարտ. — Սկիզբ կարգաց Մեծի պա-
հոց: Առաւօտուն Մայր Տաճարին մէջ կատար-
ուեցաւ Արեւազալի առաջին ժամերգութիւնը,
իսկ երեկոյեան՝ Խաղաղական ժամերգութիւն:

● Ուր. 20 Մարտ. — Նախատեսակը պաշ-
տուեցաւ Մայրավանքի Ս. Թորոս եկեղեցւոյ

մէջ, որ նոյն ատեն Ձեռագրատունն է Ս. Աթոռոյս: Հանդիսապետն էր Ձեռագրատան Տեսուչը՝ Գերշ. Տ. Նորայր Եպս. Պողարեան:

● Եր. 21 Մարտ. — Ս. Թեոդորոսի զօրավարին: Առաւօտեան ժամերգութիւնը պաշտուեցաւ և Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Ս. Թորոս եկեղեցւոյ մէջ: Ժամարարն էր Արժ. Տ. Կարապետ Բնչ. Անդրէասեան:

— Կէսօրէ ետք, Ամեն. Ս. Պատրիարք Զօրգլխաւորութեամբ, Միաբանութիւնը շրջափառելով մուտք գործեց Ս. Գարուսեան Տաճար, ուր պաշտուեցան երեկոյեան ժամերգութիւնն ու նախատունակը՝ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ: Ապա կատարուեցաւ Տնօրինական Սրբատեղեաց այցելութեան հանդիսաւոր Թափօր Տաճարէն ներս: Թափօրապետն էր Լոգշ. Տ. Գովհարսի վրդ. Մամուր:

● Կիր. 22 Մարտ. — Արամաման: Գիշերային և առաւօտեան ժամերգութիւնները պաշտուեցան և Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Գարուսեան, Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ: Ժամարարն էր Լոգշ. Տ. Վաղարշ Արդ. Խաչատուրեան: Ս. Պատարագէն ետք կատարուեցաւ մեծահանդէս Թափօր Քրիստոսի Ս. Գերեզմանին և Պատանատեղւոյն շուրջ, նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Զօր:

● Եր. 28 Մարտ. — Ս. Կիւրղի երեսօղիմայ հայրապետն օտնին առթիւ, Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի Աւանդատան Ս. Կիւրղի սեղանին վրայ: Ժամարարն էր Լոգշ. Տ. Սամուէլ Արդ. Աղոյեան:

● Կիր. 29 Մարտ. — Անտառակին: Ըստ սովորութեան, Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Հրեշտակապետ: Ժամարարն էր Լոգշ. Տ. Տաթև Արդ. Դարիպեան: Ս. Պատարագէն ետք կատարուեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն՝ Երանաշնորհ Տ. Կիրեղ Պատրիարքի հոգւոյն համար, երէկուան Ս. Կիրղի օտնին առթիւ: Լոգշ. Տ. Գովհարսի վրդ. Մամուր խօսեցաւ Հանգուցեալի կեանքին ու արժանիքներուն մասին:

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆՔ

● Դշ. 3 Մարտ. — Անգլիական Ընդհ. Հիւպատոս Պր. Ա. Տ. Մէյթլընտի մեկնումին առթիւ, Բրիտանական Ընդհ. Հիւպատոսարանի մէջ սարքուած ընդունելութեան ներկայ եղան Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպս. Ասլանեան, Աւագ Թարգման Լոգշ. Տ. Գէորգ Վրդ. Նաղարեան և Կալուածոց Քարտուղար Տիար Կարպիս Հինգլեան:

● Դշ. 4 Մարտ. — Լիբանանի նախկին Ընդհ. Հիւպատոս Պր. Ֆէրիտ Սթէֆանի մեկնումին և Նոր Ընդհ. Հիւպատոս Պր. Թէլֆիք Շաթիլայի ժամանումին առթիւներով, Լիբանանեան Ընդհ. Հիւպատոսարանի մէջ սրբուած ընդունելութեան ներկայ եղան Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպս., Լոգշ. Տ. Գէորգ Վրդ. և Տիար Կարպիս Հինգլեան:

● Բշ. 9 Մարտ. — Միջին Արևելքի Ամերիկեան Բարեկամաց Նախագահ Տքթ. Ա. Քարլթոնի և իր տիկնոջ Երուսաղէմ այցելութեան առթիւ, Ամպասատօր պանդոկի մէջ սրբուած ընդունելութեան ներկայ եղան Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպս., Լոգշ. Տ. Գէորգ Վրդ. և Տիար Կարպիս Հինգլեան:

● Եշ. 12 Մարտ. — Կէսօրէ առաջ ժամը 11ին, նորոգ հանգուցեալ Գունաստանի ֆոյ Ա. Թագաւորի Թաղման առթիւ, Ս. Գարուսեան Տաճարին մէջ կատարուած հոգեհանգստեան պաշտամունքին ներկայ եղան Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպս., Լոգշ. Տ. Գէորգ Վրդ. և Տիար Կ. Հինգլեան, որոնք ապա, ի շարս այլ յարանուանութեանց կրօնապետներուն, իրենց ջաւակցութիւնները յայտնեցին Գունաստանի Ընդհ. Հիւպատոսին և Գունաց Պատրիարքական Գերշ. Փոխանորդին:

● Ուր. 20 Մարտ. — Կէսօրէ ետք, Համբարձման լերան Նորակառոյց ինթերքօնիքի նէնթալ պանդոկի բացման հանգիստութեան ներկայ գտնուեցան Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպս., Լոգշ. Տ. Գէորգ Վրդ. և Տիար Կարպիս Հինգլեան:

● Դշ. 31 Մարտ. — Եւրոպացւոց Ս. Զատիկ օտնին առթիւ, Կէսօրէ առաջ, Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպս.ի գլխաւորութեամբ, Միաբանութիւնը շնորհաւորական այցելութեան գնաց Ֆրանչիսկեանց Գերշ. Կիւսթոսին, և Լատինաց Ամեն. Ս. Պատրիարքին: Ապա, Լուսարարապետ Սրբազանը, ընկերակցութեամբ Տիար Կարպիս Հինգլեանի, այցելեց Անկլիքան Գերշ. Արքեպս.ին և Արար-Անկլիքան Եպս.ին: Իսկ Լոգշ. Տ. Յակոբ Վրդ., ընկերակցութեամբ Լոգշ. Հայրերու, այցելեց Եոյն-Կաթոլիկներու Եպս.ին, Հայ-Կաթոլիկներու և Մարոնիթ համայնքի Մեծաւորներուն և Լուսորականներու ու Արար-Լուսորականներու երէցներուն:

Զ Ե Կ Ո Յ Ց

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

1964 — 65 Տարեալի Համալսարանական կրթութեան

1. — ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ որոշ թիւով համալսարանական կրթութեան պատի յատկացնէ հայ ուսանողներու: 1964 — 65 տարեշրջանին համար:

2. — Կրթութեան համալսարանական յատկացումը պատի կատարուի ընտրութեամբ, հայկական ծագում ունեցող ուսանողներու — ինչ ալ ըլլայ իրենց հպատակութիւնը — որոնք դուրկ են անհրաժեշտ նախնական միջոցներէ՝ բարձրագոյն ուսման հետեւելու համար, իրենց բնակավայրին և կամ ուրիշ երկրի մը կրթական հաստատութիւններու մէջ: Հիմնարկութիւնը սկզբունքով չի փոփոխուիր հովանաւորել ուսանողներ՝ որոնք իրենց բարձրագոյն ուսման կ'ազնայ հետեւիլ հեռաւոր համալսարաններու մէջ: Նախ քան որ արագաններու տակ է միայն որ կրթութեան ղեկներ կրնան յատկացուիլ այս վերջիններուն՝ երբ նախընտրուած մասնագիտութեան կարելի չէ հետեւիլ տեղական համալսարաններուն մէջ:

3. — Թեկնածուները պարտին լրացուցած ըլլալ համալսարան մուտքի անհրաժեշտ բոլոր պայմանները: Պէտք է լինի նաեւ համալսարանի պարագային թեկնածուները ընդունուած պէտք է ըլլան Սօֆիոս կարգը, իսկ Պէտք է լինի Սէն Ժոզէֆ համալսարանի պարագային անցուցած Բ. կարգի Պարագային քննութիւնները:

4. — Ընտրութիւնները պատի կատարուին այն թեկնածուներէն միայն որոնք կը դասուին իրենց դասարանի բարձրագոյն քառորդին մէջ և որոնք ընդհանուր միջինը նուազագոյն 75% է: Ընտրական Ծանօթագրութեամբը ասոնցմէ կ'ընտրէ իր դաստիարակութեամբ արժանաւորագոյն նկատուած թեկնածուները միայն:

5. — Թեկնածուները իրենց ձեռագիր դիմումագիրը պէտք է ներկայացուցած ըլլան տարի նշանակուած հասցէներէն մէկուն, — պարագային համաձայն — ամենէն աւել մինչեւ 31 Մայիս, 1964: Ի պատասխան, թեկնածուները պատի ստանան հարցարաններ՝ որոնք նշարագրէն լեցուիլ է ետք, պահանջուած փաստաթուղթերուն հետ պէտք է վերադարձուին Հիմնարկութեան ներկայացուցիչ մարմիններուն և կամ Հիմնարկութեան Լիզպոնի կեդրոնին, ամենէն աւել մինչեւ 20 Յուլիս, 1964: (Հարաւային Ամերիկայի երկրներուն համար այս թուականները պատի ըլլան յաջորդաբար 15 Դեկտ. 1964 և 31 Յունուար, 1965):

6. — Հիմնարկութիւնը որոշ թիւով կրթութեան համար նկատի պատի ունենայ նաև փրժումներ թեկնածուներէ՝ որոնք արդէն տիրացած ըլլալով համալսարանական վկայականի մը, կը փոփոխին կատարելագործել իրենց ուսումը իրենց բնակավայրին մէջ և կամ արտասահման: Փրժումները պէտք է կատարուին գարնան վերջիչեալ մէջ և նկատի առնուին նոյն պայմանաւորները:

7. — Կատարուած բոլոր դիմումները ի վերջոյ պատի կեդրոնական Լիզպոնի աւել Հիմնարկութեան ընտրական Ծանօթագրութեամբը իր վերջնական որոշումները պատի տայ Օգոստոսի մէջ: Ծանօթագրութեան որոշումները պատի հաղորդուին թեկնածուներուն՝ ազգային Լիզպոնի կեդրոնէն:

8. — Փրժումները պէտք է ուղարկուին հետեւեալ հասցէներուն:

Ա. — Լիքաւան բնակող թեկնածուներուն համար

Educational Committee of the Calouste Gulbenkian Foundation in Lebanon,
Stephen Building, Riad Solh Street, Beirut, Lebanon.

Բ. — Սուրիա բնակող թեկնածուներուն համար

Mr. K. Nersoyan, P. O. Box 757, Aleppo, Syria.

Գ. — Թուրքիա բնակող թեկնածուներուն համար

Scholarships Committee of the Calouste Gulbenkian Foundation,
c/o Mr. J. J. Abravanel, Portuguese Consul, Beyoglu, Istanbul, Turkey.

Դ. — Ֆրանսա բնակող քեկնածուներու համար

Comité des Boursiers Arméniens de la Fondation Calouste Gulbenkian,
51, Avenue d'Iéna, Paris XVIème, France.

Ե. — Անգլիա բնակող քեկնածուներու համար

The Secretary, Calouste Gulbenkian Foundation, U. K. & Commonwealth Branch,
98, Portland Place, London W. 1, England.

Զ. — Իրաք բնակող քեկնածուներու համար

Dr. V. Alexanderian,
The president of the Diocesan Council,
Prelacy of the Armenian Church, Bab El-Shargi — near Younis Sebawi Square,
(formerly Tayaran Square), Baghdad, Iraq.

Է. — Պրագայի բնակող քեկնածուներու համար

Mr. Yervant Kechichian, Caixa Postal No. 18107, Aeroporto, Sao Paulo, Brazil.

9. — Վերայիշեալներէն տարբեր երկիրներ բնակող քեկնածուներ, ինչ ալ ԸԼԼԱՅ իրենց հպատակութիւնը, պէտք է դիմեն ուղղակի Հիմնարկութեան կեդրոնին, հետեւեալ հասցէով.

Calouste Gulbenkian Foundation,
Department of Armenian Affairs,
Scholarship Selection Committee,
Avenida de Berna, 45-A,
Lisboa — 1 / Portugal

10. — Նախապէս փոխատուութեան հիման վրայ կրթաթոշակ ստացողներ, ինչպէս նաև նախորդ երկու տարիներու ընթացքին Հիմնարկութենէն կրթաթոշակ ստացող ուսանողներ՝ որոնք կը փափաքին վերանորոգել իրենց կատարուած յատկացումը 1964-65 տարեշրջանի համար, պարտին իրենց դիմումները յղել ուղղակի Հիմնարկութեան կեդրոնին, ստանալու համար հարկ եղած հարցարանները՝ որոնք պէտք է լեցուին և վերադարձուն լիզպոն՝ ամենէն աւել մինչև 10 Յուլիս, 1964:

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոն, 1 Մարտ 1964

تصدرها - بطريكية الارمن الارثوذكس المدير والمحرر المسؤول - صاحب النافذة رئيس الاساقفة هايبازون أبراهيان
تطبع في مطبعة دير الارمن - القدس نيسان ١٩٦٤ العدد ٤

Proprietor - His Beatitude the Armenian Patriarch of Jerusalem, Armenian Patriarchate, Jerusalem.
Editor - Archbishop Haigazoun Abrahamian, Armenian Convent, Jerusalem.
Printed by the Armenian Convent Printing Press, Jerusalem.

**«ՍԻՈՆ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԿԱՐԱՆԸ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ**

- Աւերակ Արծուեբոյնը - Նոր Զէյթունը եւ Հայրենական Տպաւորութիւններ - Մաշտոց Աւագ Քննչ. Ոսկերիչեան (նուիրատու): Պէյրութ, 1963, էջ 298;
- Գրչափունը (Գրական, Պատմական և Կենսագրական) - Թարգմաթիւն Ս. Նաշալեան (նուիրատու): Պէյրութ, 1963, էջ 234;
- Անապատի Խորերէն - Արմէն Տատուր (նուիրատու): Գահիրէ, 1963, էջ 234: [111];
- Կը Սիրեմ Աւխարհը (Պատմական ժանր) - Արմէն Տատուր (նւրտ.): Գահիրէ, 1948, էջ 316;
- Յիշատակարան - Ալլոմ: Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութիւն: 35ամեակ (1920-1955): Նուէր Արմէն Տատուրէն: Գահիրէ, 1955, էջ 79;
- Գործնական Նոր Քերականութիւն Արդի Հայերէն Լեզուի - Սարգիս Պալեան (նուիրատու), Միջին Ա. Դասընթացը (Նախակրթարանի Գ. և Դ. Կարգերու համար): Պէյրութ, 1963, էջ 142;
- Նոյնին Միջին Բ. Դասընթացը (Նախակրթարաններու Ե. և Զ. Կարգերու համար): Պէյրութ, 1963, էջ 224: [էջ 549];
- Տանգ Բժիշկը - Հաւաքեց Մարի Կիրակոսեան: Նուէր Բ. Ժամկոչեանէ: Պէյրութ, 1963, Սայար-Նովա (Քառատողեր): Երևան, Հայպետհրատ, 1963;
- Պայքար Հ. Յ. Գաւառացիութեան Դեմ - Մինաս Թէօօլեան: Նուէր Հ. Յ. Դ. Գրասենեակէն: Պոստըն, 1962, էջ 93;
- Նոյնին Անգլերէնը: էջ 51;
- Կիւրդ Եպս. Զօհրապեան կը նուիրէ իր պատրաստած Շաբակնքի Առաջին, Երկրորդ և Երրորդ Տետրերը: Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1957 և 1960, էջք 130, 226 և 260;
- Համաբարբառ Աստուածաբանը Մասեանի Հին եւ Նոր Կապարանաց - Արդի Աշխարհաբարով աշխատասիրեց Վեր. Վահան Գ. Սահակեան: Պէյրութ, 1963, էջ 1279;
- Հաղբաս - Ժարտարապետական Կառուցվածքները եւ Վիճակն Արձանագրութիւնները: Կարո Ղաֆադարյան: Նուէր Հ. Ս. Ս. Գ. Ա. Հրատարակչութենէն: Երևան, Հայկական ՍՍԽ ԳԱ Հրատ., 1963, էջ 292;
- Քրիստոսի Անայնացումը - Սարգիս Յ. Գասարճեան (նւրտ.): Պէյրութ, 1950, էջ 284;
- Հագեւոր Խոկումներ - Տիգրին Ռօզա Սաիլեան (նուիրատու): Պէյրութ, 1956, էջ 200;
- Կեանքի Ուղիներով (Դէպքեր, Դէմքեր, Ապրումներ), Գ. Հատոր - Սիմոն Վրացեան (նուիրատու): Պէյրութ, 1963, էջ 278;
- Սայար-Նովա (Դիտական Աշխատութիւններ ժողովածու): Նուէր Ա. Օ. Ք. Ս. էն: Երևան, Հայկական ՍՍԽ Մինիստրներ Ս. Բարձր. եւ Միջին. Մասնագիտական Կրթութեան Կոմիտե, 1963, էջ 231;
- Պատմաբաններ եւ Հեգեթներ - Համասեղ: Հրատարակչութիւն և Նուէր Արամեան Սանուց Միութեան (Մատենաշար թիւ 7): Իսթանպուլ, 1963, էջ 360: [էջ 260];
- Հաքնիսի - Սիլվա Կապուտիկեան: Հրատ. և Նուէր «Զարթօնք»ի: Պէյրութ, 1963, Սարգիս Աշտեան կը նուիրէ իր գործերէն հետեւեալները. -
- ա) Հանդիպումը - Միխայիլ Նոյնի: Անգլերէնէ թարգմանեց Ս. Աշտեան: Մատենաշար Հանճարեղ Գրողներ թիւ 1: Պէյրութ, 1959, էջ 76;
- բ) Յայցամարտ (Քերթուածներ): Անթիլիաս, Տպ. Կաթ. Կիլիկիոյ, 1958, էջ 51;
- գ) Յուշափայտ: Պէյրութ, 1958, էջ 48;
- դ) CLASSICAL ARMENIAN SHORT STORIES - Translated by Sarkis Ashjian. Beirut, Aramazt Publishing House, 1959, pp. 169.
- Տարեկան Տեղեկագիր - 1958էն 1962 Տարիներու, Պէյրութի Հայ Կոյրերու և Համերու Հաստատութեան:
- Երեսմիկ 1964ի - Ս. Փրկիչ Հիւանդանոցի Հայոց, Պոլիս: Նուէր Պոլսոյ Պատրիարքարանց 1964ի - Երեսմիկ Ս. Յակոբեանց Տպարանի: էջ 185: [Ժարանէն:]

Ագրայի Հայերը - Դերենիկ Եպիսկոպոս (նուիրատու): Պէյրուս, 1963, էջ 98: [47, Գալի Աւետարան (Առաքիններ) - 1961-1963: Գալի Վանան (նւրաւ): Պէյրուս, 1963, էջ Գաղութաբանայր... (Իրականացնենք Մեր Համազգային Կեդրոնական Միացեալ Ժակատը) - Անդրէաս Գարամանեան (նուիրատու): Պ. Այրէս, 1963, էջ 14:

Հիմնական ձեւաւորութիւններ - Թարգմանաբար պատրաստեց Պ. Պ. Աճէմեան (նուիրատու): Պէյրուս, 1963, էջ 55:

Նոյնին Քննութեան Հարցումները: էջ 15:

Արձագանգ Մարդկային Զգացմանց - Ոտանաւոր և Արձակ Քերթուածներ: Սամուէլ Ա. Աւագեան: Նուէր Պ. Պ. Աճէմեանէ: Պէյրուս, 1963, էջ 173:

Արձագանգ - Հրատարակութիւն Կեսարիոյ Աղք. Ընկերութեան (Հիմնադրութեան 35ամեակին առթիւ): Պէյրուս, նուէր Կեսարիոյ Աղք. Ընկերութեան Վարչութեան կողմէ: 1963, էջ 375:

Օրացոյց եւ Գուշիկ Սղոց - 1964: Վենետիկ, Միսիթարեան Տպարան:

Բուռնցի եւ Ոգի (Հայ Կոստամարտիկի մը Յուշերը), Ա. Մառուկեանի Յառաջարանով - Յակոբ Թումպալեան (նուիրատու): Պէյրուս, 1964, էջ 150:

Սայեաթ-Նովա երգարան - Տրդ Տպագրութիւն: Հրատ. և նուէր Ճանօ Վաճառատան: Հալէպ, 1960-61, էջ 172: [ԱՕԲՍէն,

Հայ երգահաններ - (38 Հայ երգահաններու նկարներ): Երեւան, Հայպետհրատ: Նուէր երգեցողութիւնք Ս. Պատարագի Հայաստանեայց Առաք. Եկեղեցւոյ - Գրի առաւ ու դաշնաւորեց Կոմիտաս Վարդապետ: Երկսեռ խումբի վերածեց Վ. Սարգսեան (նուիրատու): Հոյս տեսած է Մարտէյի Մայր Եկեղեցւոյ երկսեռ երգեցիկ զաստիկ կողմէ, 1963ին: էջ 28: [էջ 168:

Քաղաք (Դիւցազներգութիւն մը) (Հատոր Ա.) - Վ. Օշական (նւրաւ): Պէյրուս, 1963, Կաղանկեցներ, Մաղբանցներ եւ Յորդոցներ Նոր Տարուան Առթիւ - Գէորգ Գանարեան (նուիրատու): Ա. Տարի, 1962, էջ 39: Գ. Տարի, 1964, էջ 95: Տպ. Պէյրուս:

Դրամանաւորութիւնը Կիլիկեան Հայաստանի Մէջ - Բ. Զարեհ Պատուկեան (նուիրատու): Վիեննա, արտատպուած Հանդէս Ամսօրեայի 1963ի 4-6 համարէն: (էջ 247-264): Կիլիկեան Հայաստանի Դրամները - Զարեհ Պ. Պատուկեան: Նուէր «Հանդէս Ամսօրեայ»էն: Վիեննա, Միսիթարեան Տպարան, 1963, էջ 496 և ԽԼԷ:

Գարեան Մալիկներ - Պատկերազարդ հաւաքածոյ մանկական արտասանութիւններու: Հրատ. Գարակէօզեան Որբանոցի, Մանկական Մատենաշար Թիւ 4: Նուէր ըստ վերնոյն: Իսթանպուլ, 1962, էջ 31:

Վայրի Կարապետ (Հէքեաթ) - Հանս Քրիսթիան Անտէրսէն: Նուէր Հ. Դադարեանէ: Իսթանպուլ, 1963, էջ 31: (Նոյնին Մատենաշար Թիւ 5):

Կիրակնօրեայ Դպրոցի Դասեր - Ա. Դիրք: Մանկապարտէզի բաժնի համար (ի պէտս ուսուցչաց): Պատրաստեց Նուպար Սրկ. Պէրպէրեան (նւրաւ): Պէյրուս, 1963, էջ 57:

A HISTORY OF THE ARMENIAN CHURCH - With 35 Stories. By Hagop Nersoyan. Presented by the Diocese of the Armenian Church of North America. New York, Council for Religious Education, 1963, pp. 287.

MAMOUR RESEARCH INSTITUTE - Report on the First Five Years. 1st Jan. 1959 to 31st Dec. 1963. Jerusalem, 1964.

THE ARMENIANS IN THE BYZANTINE EMPIRE - P. Charanis, Ph. D. Presented by Calouste Gulbenkian Foundation. Lisboa, Libraria Bertrand, 1963, pp. 63.

HIGHLIGHTS OF ARMENIAN HISTORY - James G. Mandalian. Boston, 1938, pp. 116.

THE RUPENIDES, HETHUMIDES AND LUSIGNANS - The Structure of the Armeno-Cilician Dynasties. Count W. H. Rudt-Collenberg. Presented by the Calouste Gulbenkian Foundation. Paris, Librairie C. Klincksieck, 1963, pp. 89. [1961, pp. 121.

THE ANCIENT CHURCH OF OLD JERUSALEM - Elinor A. Moore (donor). Beirut,

CALENDAR OF CHRISTMAS RELIGIOUS CEREMONIES In Bethlehem, For the period Dec. 24, 1963 - January 19, 1964. Muhafaza of Jerusalem.